

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor SOČ:

14. Pedagogika, psychologie, sociologie
a problematika volného času

Prevence rizikového chování dětí a mládeže při užívání informačních a komunikačních technologií

Autorky: Tereza Ondráčková a Monika Vlachová

Škola: Gymnázium Třebíč

Masarykovo nám. 9/116

674 01 Třebíč

Vedoucí práce: Mgr. Hana Doležalová

Třebíč 2011

Prohlášení

Prohlašujeme, že jsme práci vypracovaly samostatně pod vedením Mgr. Hany Doležalové a použité zdroje informací (literaturu, odkazy, internetové stránky aj.) citované v práci jsme řádně uvedly v příloženém seznamu.

Postup při zpracování práce je v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v plném znění.

V Třebíči dne 5. března 2011

.....

Tereza Ondráčková

.....

Monika Vlachová

Poděkování

Rády bychom poděkovaly paní PhDr. et PaedDr. Janě Matějkové, která nás k práci přivedla, poskytla nám mnoho cenných rad a několikrát se s námi sešla k osobní konzultaci. Rovněž bychom chtěly poděkovat paní Mgr. Haně Doležalové za metodické vedení a pomoc při zpracování.

Poděkování patří také paní Mgr. Anně Ševčíkové za poskytnutí odborných materiálů a ochotu nám s prací pomoci a paní PhDr. Miluši Němcové za zpracování oponentského posudku. Děkujeme také všem pedagogickým pracovníkům, kteří nám pomohli organizovat prezentace preventivního programu, a dětem, které ochotně vyplnily naše dotazníky.

Abstrakt

Tato práce se zabývá aktivní prevencí rizikového chování, jímž mladí uživatelé informačních a komunikačních technologií ohrožují sebe a své blízké.

V teoretické části se věnuje podrobnějšímu vysvětlení jednotlivých projevů agresivního chování v souvislosti s užíváním informačních a komunikačních technologií.

Praktická část se soustředí na rozsáhlou preventivní činnost – prezentaci preventivního programu o kyberšikaně a jejích rozmanitých projevech v různých vrstevnických skupinách (zejména třídách základních škol v okrese Třebíč) a na šíření základních informací týkajících se této problematiky prostřednictvím nově vytvořených materiálů – webové stránky www.kybersikana.eu, ilustračních a informativních videí a volně šířitelných informačních letáků. Práce je zakončena shrnutím reakcí účastníků preventivního programu a zhodnocením přínosu získaných informací prostřednictvím evaluačních dotazníků.

Klíčová slova

Kyberšikana, prevence, elektronická bezpečnost, informační a komunikační technologie, internet, mobilní telefon, chat, Instatnt Messenger, ICQ, Skype, sociální sítě, dotazník, preventivní program.

Obsah

ÚVOD	6
1 AGRESE A AGRESIVITA.....	7
1.1 DEFINICE POJMŮ AGRESIVITA A AGRESE	7
1.2 DĚLENÍ AGRESE.....	8
1.2.1 Dělení agrese podle projevů.....	8
1.2.2 Dělení agrese podle zaměření	9
1.2.3 Dělení agrese podle míry účasti	9
1.3 PSYCHOLOGIE AGRESORA.....	10
1.4 PSYCHOLOGIE OBĚTI AGRESIVNÍHO ÚTOKU	11
2 ŠIKANA.....	12
2.1 DEFINICE POJMU ŠIKANA.....	12
2.2 DĚLENÍ ŠIKANY	13
2.3 PSYCHOLOGIE ŠIKANUJÍCÍHO	14
2.4 PSYCHOLOGIE OBĚTI ŠIKANY	15
2.5 ZNAKY ŠIKANY.....	16
3 KYBERŠIKANA	17
3.1 VYMEZENÍ POJMU KYBERŠIKANA A JEJÍ PROJEVY	18
3.1.1 Posílání urážlivých zpráv nebo pomluv	18
3.1.2 Vydírání prostřednictvím komunikačních technologií.....	18
3.1.3 Pořizování záznamů	19
3.1.4 Vytváření stránek	19
3.1.5 Krádež identity, zneužívání cizího účtu	19
3.1.6 Sexting	20
3.1.7 Kyberstalking	20
3.1.8 Kybergrooming	20

3.2 ZNAKY KYBERŠIKANY, ROZDÍLY MEZI KYBERŠIKANOU A ŠIKANOU	21
3.3 PSYCHOLOGIE KYBERŠIKANUJÍCÍHO	23
3.4 PSYCHOLOGIE OBĚTI KYBERŠIKANY	24
3.5 PREVENCE KYBERŠIKANY	25
3.6 JAK ŘEŠIT KYBERŠIKANU	26
3.7 ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY ZE STRANY ŠKOLY	27
3.8 ŘEŠENÍ KYBERŠIKANA ZE STRANY RODIČŮ OBĚTI A ÚTOČNÍKA	28
4 PRAKTICKÁ ČÁST	29
4.1 I. FÁZE	30
4.2 II. FÁZE	31
4.2.1 Příprava materiálů pro prezentaci preventivního programu	31
4.2.2 Samotná prezentace programu v jednotlivých skupinách	33
4.2.3 Reakce zúčastněných dětí v hodnotícím dotazníku	35
4.2.4 Reakce pedagogických pracovníků na naši prezentaci v Potvrzení o provedení prezentace preventivního programu o kyberšikaně	35
4.2.5 Zhodnocení přínosu preventivního programu v rámci evaluačního dotazníku	35
4.2.6 Dotazníkové šetření, které v rámci naší práce proběhlo	36
4.3 MEDIÁLNÍ PROPAGACE	37
4.4 ÚČAST V SOUTĚŽÍCH	38
4.4.1 Den bezpečnějšího internetu - soutěž	38
4.4.2 Evropská soutěž o nejlepší dětský obsah online	38
4.5 DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY	39
ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
SEZNAM PŘÍLOH	44

Úvod

Výběr tématu pro náš preventivní program nebyl jednoduchý. Potenciálních témat bylo nepřeberné množství (alkohol, drogy, šikana ad.), ale všechna už byla mnohokrát zpracována.

K tématu kyberšikana nás přivedla PhDr. et PaedDr. Jana Matějková, pod jejímž vedením jsme absolvovaly dvouletý peer program Klub P+. První rok jsme poznávaly zejména samy sebe. Druhý rok jsme věnovaly přípravě preventivního programu, který měl být určen žákům naší školy. V průběhu příprav preventivního programu na téma kyberšikana jsme si začaly uvědomovat, jak moc je závažné a rozhodly jsme se naši činnost dál rozvinout.

V dnešní době je užívání informačních a komunikačních technologií naprosto běžnou záležitostí, ale právě s masovou rozšířeností těchto prostředků rostou i rizika jejich užívání. Je důležité předcházet negativním jevům spojeným s užíváním informačních a komunikačních technologií již v zárodku.

Nejohroženější skupinou jsou mladí uživatelé, kteří se s nimi teprve učí pracovat. V této fázi je možné jejich návyky nejvýrazněji ovlivnit. Je nutné ukázat jim pozitivní, ale i negativní stránku úzkého spojení s moderními technologiemi. Preventivní program se jevil jako nejlepší možný prostředek, kterým bychom mohly informace mladým uživatelům aktivně předávat.

Naše práce je rozdělená na dvě části. První část je ryze teoretická, zabývá se vymezením základních pojmů, jako jsou agrese, agresivita, šikana a kyberšikana. Druhá část je naopak praktická, vychází z našich osobních zkušeností, které jsme získaly při vlastní prezentaci preventivního programu, dále při tvorbě webových stránek a dalších podpůrných materiálů. Domníváme se, že aktivity popsané v praktické části nemalou měrou přispívají k prevenci rizikového chování mládeže při užívání informačních a komunikačních technologií.

Cílem této práce je shrnout poznatky, které jsme během naší preventivní činnosti nastřádaly a vytvořit tak ucelený materiál, který bude sloužit k šíření dalších informací o této problematice.

1 Agrese a agresivita

1.1 Definice pojmů agresivita a agrese

„Agresivita (z lat. aggressivus) – útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem.“¹

Pojmem agresivita označujeme vnitřní tendenci reagovat dlouhodobě hostilním² jednáním, které vykazuje vysokou pohotovost k agresi a vyjadřuje vnitřní dispozici (osobnostní vlastnost), kterou zpravidla chápeme jako relativně stálou a méně ovlivnitelnou charakteristiku osobnosti. Agresivitu můžeme jednoduše definovat jako dlouhodobý sklon k agresivnímu chování.

Agrese (z lat. ad-gredior) – „nepřátelství; útok, útočné či výbojné jednání vůči osobě, předmětu či překážce na cestě k uspokojení potřeby (reakce na frustraci).“³

Termín agrese tedy označuje destruktivní chování směřující k útoku vůči jinému jedinci nebo objektu vedoucí k uspokojení potřeby. Agrese je obvyklou reakcí na frustraci⁴, z toho vyplývá, že agrese není počátek procesu, ale následek. Člověk stojí před něčím, co nedokáže přejít, je frustrovaný, což zvyšuje náchylnost k agresi vůči překážce i vůči okolí tzv. heteroagresi. Pokud člověk nenajde objekt, na kterém by si svou zlost mohl vybit, obrátí ji proti sobě ve formě tzv. autoagrese.

Agrese může být reakcí na útok protivníka, funguje jako obranný mechanismus, nebo ji lze využít k demonstraci síly či zastrašení oběti. Nemusí být však zaměřená jenom proti osobám. Agresi lze zaměřit i vůči určité překážce, která je pro nás těžko překonatelná.

---

¹ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, s. 9.

² Hostilita je „nepřátelství, nenávisť, nevráživost, jež má charakter přetrvávající emoce až osobnostního rysu s tendencemi k agresivnímu jednání.“ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*, s. 187.

³ Tamtéž, s. 18.

⁴ Frustrace je „stav zklamání, zmarnění; vzniká, je-li člověku zabráněno dosáhnout cíle snažení.“ Tamtéž, s. 158.

1.2 Dělení agrese

V literatuře se nejčastěji setkáváme se základním tradičním dělením na agresi instrumentální a emocionální.

Instrumentální agresi chápeme jako prostředek, nacvičenou nepřátelskou činnost, která vede k získání nějaké věci, k dosažení určitého cíle. Agresor si je svého chování vědom a jedná záměrně agresivně, vše je dopředu naplánováno.

Důsledkem působení negativních emocí vzniká spontánně emocionální agrese (také zlostná, afektivní nebo hostilní). Způsobuje silnou negativní reakci. Emocionální agrese není prostředek, ale cíl.⁵ Často dochází ke vzniku tzv. katarzního afektu⁶.

Agresi můžeme dělit podle několika kritérií.

1.2.1 Dělení agrese podle projevů

Rozlišujeme dva základní typy, a to agresi bez vnějších projevů a agresi s vnějšími projevy.

Pokud jde o agresi bez vnějších projevů, útočník myslí na to, co by mohl oběti provést. Jde o myšlenky a představy, které se samotného činu týkají. Tento typ často stačí k tomu, aby se negativní emoce a pocity uvolnily. Není ale vyloučeno, že to, co si agresor před chvílí pouze představoval, za chvíli uskuteční.

Agresi s vnějšími projevy dělíme na další dva podtypy. Verbální se projevuje slovním napadáním oběti. Tento typ agrese je tradičním projevem kyberšikany. Jde např. o šíření pomluv prostřednictvím sociálních sítí, útočení na účastníky diskusních fór, zakládání nenávistných stránek atd.

Brachiální agresi označujeme fyzické násilí zaměřené proti tělu oběti nebo proti tělu vlastního agresora⁷. Rasy brachiální agrese můžeme sledovat v různých projevech kyberšikany, konkrétně jde o klasickou šikanu natočenou na mobilní telefon a následně zveřejněnou na internetu. Dále se může objevovat v případech kyberstalkingu, který velmi často přechází do fyzické roviny – útočník napadá svoji oběť nejen přes informační a komunikační technologie, ale i v reálném životě. Za zvláštní projev tohoto chování můžeme označit i tzv. happy slapping (viz kapitola 3.2.3) atd.

---

⁵ ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 10.

⁶ „Očistný, prostřednictvím hněvu a jiných emočních projevů se uvolňuje psychické napětí agresivně nabitě osoby.“ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*, s. 15.

⁷ Agresivní jednání zaměřené proti vlastnímu tělu označujeme jako autoagresi. Jedná se o různé způsoby sebepoškozování.

1.2.2 Dělení agrese podle zaměření

Extropunitivní⁸ agrese charakterizuje jednání, kdy agresor útočí na své okolí, cítí vůči němu vztek. Intropunitivní agrese představuje chování jedince, který obrací agresi vůči sobě samému, cítí hluboký pocit viny, dochází k sebeobviňování, trestání sama sebe, čímž uvolňuje citové napětí.

1.2.3 Dělení agrese podle míry účasti

Pokud se jedná o agresi aktivní, útočník sám uplatňuje agresivní chování vůči oběti. Naopak je tomu u pasivní agrese. Iniciátor vymýšlí, jak by mohl oběti ublížit, jeho nápady ale realizuje třetí osoba. Přímou agresi označujeme situaci, kdy oběť ví, kdo jí ubližuje. Agresor se projevuje naprosto otevřeně (např. fyzické napadení). Protikladem je agrese nepřímá, kdy jde útočníkovi o to, aby nebyl odhalen, obává se trestu, snaží se oběti znepríjemňovat život jiným způsobem (např. ničení věcí).

---

⁸ Z lat. punio, -ire, což znamená trestat.

1.3 Psychologie agresora

Agresor bývá zpravidla člověk, který nedokáže dostatečně potlačit nával agrese, která se následně promítne v jeho jednání. Může však svým chováním sledovat nějaký cíl, využívá záměrně instrumentální agrese k jeho dosažení.

Sklon k agresivnímu chování, např. šikaně, není ničím krátkodobým. Bylo doloženo, že trvá po určitou dobu. Jedinec, u kterého se agresivní chování projeví ve větší míře, často v takovém chování pokračuje.⁹

Tělesná stavba útočníka je u různých typů ubližování rozdílná. Agresor není pouze silný jedinec, který oběť fyzicky trápí. Může to být člověk, který celou akci naplánoval a našel si prostředníky, kteří udělají „špinavou práci“ za něj.

Často interpretovaným omylem je fakt, že agresorem bývá člověk, který si kompenzuje nějaký vlastní problém, tzv. mindrák. Opak je ale pravdou. „Takových agresorů je nejvýše pětina.“¹⁰ Profil útočníka bývá častěji charakterizován jako profil sebejistého, egoistického a egocentrického člověka, který si je svého pevného postavení mezi ostatními dobře vědom a náležitě ho využívá. Takoví jedinci touží po moci a dominanci v kolektivu. Jejich největším potěšením je ovládat druhé, na jejich úkor se bezohledně prosazují.¹¹ Chování agresora ovlivňují psychické dispozice, zvláště ty temperamentové jako je vznětlivost, necitlivost a impulsivita. Agresivní chování bývá často podporováno nesprávnými styly výchovy dětí, nedostatkem zájmu ze strany rodičů, rizikovým chováním jedinců atd.¹²

„Při setkání s agresory bylo vždy zarážející, že tito mladí lidé neměli žádné vědomé pocity viny, netrápili se skutečností, že někomu ublížili, a zasloužený trest vnímali jako křivdu. Těmto jedincům znásilňujícím slabé chyběl jakýkoliv náhled na nemorálnost jejich jednání.“¹³ Tento stav se označuje jako tzv. morální slepota¹⁴.

Profil útočníka se u jednotlivých činů samozřejmě proměňuje. V případech kyberšikany má pak agresor specifické charakteristiky (viz dále).

---

⁹ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. s. 31.

¹⁰ Tamtéž, s. 32.

¹¹ Tamtéž.

¹² ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. s. 33.

¹³ KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách*. s. 48.

¹⁴ Morální slepotu bychom mohli také charakterizovat jako *moral insanity*, což znamená mravní slabomyslnost nebo tupost. Radí se mezi psychopatie, dochází při ní např. k poruchám citu, morálnímu úpadku nebo omezení sebeovládání.

1.4 Psychologie oběti agresivního útoku

Profil oběti je velice těžké přesně vymezit. Obětí agresivního chování se může stát prakticky kdokoliv. „Přesto na školách existují „typické“ oběti, které jsou opakovaně týrané. V žádném případě to nejsou nějakí defektní jedinci.“¹⁵ Naopak obětí agresivního chování se může stát i někdo, kdo má v kolektivu silnou pozici. Je zřejmé, že záleží na agresorovi, jaký druh ubližování zvolí. U fyzické šikany bývá obětí člověk slabší, který se nedokáže tolik bránit. Kyberšikana je naopak prostředkem, který umožňuje znepríjemnit život silné osobnosti, útočník může být naprosto anonymní.

Obecně lze o oběti říci, že je to člověk, který má problémy v sociální interakci. Nemá tolik přátel, kterým by se mohl svěřit nebo kteří by se ho případně zastali. Přátelé oběti mívají podobnou pozici v kolektivu jako oběť. Aby se nedostali do konfliktu s agresorem, raději agresivnímu chování tiše přihlíží. Agresor si např. pro fyzickou šikanu nevybere nejoblíbenějšího jedince kolektivu.

Obětí agresivního chování se může stát také člověk, který nějak z kolektivu vyčnívá, nově přichozí spolužák, dítě s velice dobrými studijními výsledky oblíbené u učitelů, dítě s nezájmem o současné trendy atd.

Pozornost agresorů také upoutávají jedinci, na kterých je jejich strach hodně patrný. Agresor tuší, že stačí málo, aby oběť zastrašil.

---

¹⁵ KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách*. s. 56.

2 Šikana

2.1 Definice pojmu šikana

Pojmem šikana¹⁶ označujeme jakýkoliv způsob chování, který se projevuje cíleným fyzickým či psychickým ubližováním, napadáním či týráním, omezováním v osobních právech a svobodách, které se děje opakovaně a často za účasti publika. Agresorů je zpravidla na oběť několikanásobně více, oběť bývá nejčastěji jedna, ale jsou známy i případy, kdy byla šikanována skupina několika dětí. Šikana je páchána za účelem šikanovanou osobu ponížit, ale agresor může mít motivů i mnohem více.

„Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině. Jako šikanování však obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně fyzicky vybavených soupeřů.“¹⁷

---

¹⁶ Slovo šikana má původ ve francouzském *chicane*, což znamená sužování, pronásledování.

¹⁷ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi : Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*, s. 26. Z anglických zdrojů přeložila PhDr. Pavla Picková.

2.2 Dělení šikany

Rozlišujeme několik základních druhů šikany – šikanu psychickou, fyzickou, popř. kombinaci obou typů. Psychická šikana se odehrává především prostřednictvím verbálních prostředků, urážek, výsměchu, zatímco šikana fyzická se projevuje tělesnými útoky zaměřenými proti oběti – bitím, kopáním apod. Důsledkem tohoto jednání mohou být velmi vážná zranění (různá vnitřní či vnější zranění, oběť je ohrožena na životě), ale i další projevy (roztrhané oblečení, zničené věci, podle nichž lze šikanu snadněji rozpoznat¹⁸).

---

¹⁸ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi : Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*, s. 49.

2.3 Psychologie šikanujícího

Tím se dostáváme k motivům agresora. Ačkoli existují děti, které se s psychopatickými sklony rodí, většina agresorů se násilnickému, agresivnímu chování učí od svých vzorů ve škole a doma.¹⁹ Dříve bylo často uváděno, že útočník má obvykle nějaký komplex, cítí se nedoceněný, zneuznaný, méněcenný nebo neschopný, a tak má potřebu dokázat sobě i ostatním, že tomu tak není. Tato úvaha je dnes zpochybňována.²⁰ Nejpodstatnějším rysem agresora je touha mít nad někým moc, vládnout, dominovat, ovládat ostatní. Agresor je velmi často nadprůměrně fyzicky vyvinutý jedinec, silnější než ostatní, ale tyto schopnosti může nahradit i nadprůměrná bystrost spojená s lhostejností a bezohledností, někdy dokonce dochází i k případům, kdy se agresor šikany sám vůbec neúčastní a pouze stojí jako „šedá eminence“ v pozadí a veškerou špinavou práci za něj vyřizují tělesně zdatnější, ale o to ovlivnitelnější „poskokové“. Další z příčin může být jeho společenské postavení nebo původ, z čehož vychází závist a nutnost své postavení nějak zlepšit. Dispozice šikanovat jsou dlouhodobé, neskončí např. přeložením na jinou školu. Dříve nebo později se tyto sklony u dítěte znovu projeví.

Šikaně se daří v kolektivech, které příliš nadržují při sobě, často se skládají právě z jedince, který je nějakým způsobem předurčen (třeba svým chováním) k tomu, aby se stal obětí, dále z jedince, který se vyznačuje právě nevybitou agresivitou, a z dětí, které nejsou pro ostatní autoritou, ale jsou spíš masou, která se rozhoduje podle ostatních, ne podle svého uvážení, nebo si nerada dělá problémy a raději „se baví“ šikanou, než aby se vystavila riziku, že se stane obětí.

Agresor po určité době, během níž probíhá v kolektivu komunikace, pozná, kdo je slabým článkem společnosti a nebude se umět bránit. Po takovém vytipování oběti začne buď sám, nebo s pomocí několika kamarádů realizovat své činy, nejdříve si potenciální kořist oťukává různými narážkami, v nichž ho podporují ostatní agresori, a tím šikana získává na síle a účinnosti. V závěru může dojít až k osobnímu napadení a fyzickým útokům.

---

¹⁹ FIELDOVÁ, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně : Praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*, s. 60.

²⁰ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi : Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*, s. 32.

2.4 Psychologie obětí šikany

Obětí šikany se může stát téměř kdokoliv. Mnohdy se jedná o nové žáky, kteří přišli do soudržného kolektivu, o děti s nějakým handicapem, nebo na druhou stranu s dobrými schopnostmi. Oběti všeobecně bývají plaché, neumí s ostatními příliš komunikovat, mohou být intelektuálně vyspělejší a rozumnější než zbytek kolektivu (např. nemají zájem účastnit se hloupých her, útoků na ostatní nebo na učitele), jsou citlivé – vše, ať už je to kritika, nebo jde o urážky, si příliš berou k srdci, obvykle nemají talent na sporty a vyhýbají se násilí (i ve sportech jako je např. box, karate). Obětí se obvykle stává outsider, který má málo přátel, neúčastní se aktivit s ostatními, je tichý, submisivní a podřizuje se.

Často se jedná o vyřizování si starých účtů, útok může být také motivován nějakou odlišností oběti vůči zbytku kolektivu, např. oběť pochází z odlišného prostředí, sociálně slabší rodiny, je jiné rasy. Dále se může jednat i o schopnosti oběti, liší se menší přizpůsobivostí, inteligencí, šikovností, nezájmem o dění atd. Příčin šikany je samozřejmě mnohem více, někdy se naopak terčem útoků stává žák, který ostatní něčím převyšuje, vyniká v určitém oboru nebo v určité činnosti, a tím se vyčleňuje ze společnosti, která mu jeho úspěchy závidí a na jeho úkor si pak zvyšuje své sebevědomí.

2.5 Znaký šikany

Šikanu je často obtížné odhalit, protože učitel, pokud si jí všimne a není jí schopen zvládnout, se raději tváří, jako že se nic nestalo, než aby tento problém, s nímž si neví rady, sdělil řediteli. O tom, že se ve třídě něco takového děje, mnohdy vědí rodiče zatím nezúčastněných dětí, ti tento problém ale zpravidla nenahlašují, protože by jim jeho řešení přidělalo starosti, a vzhledem i k tomu, že oběť má často strach svěřit se svým blízkým, je pro nezainteresovaného pozorovatele, který není součástí kolektivu, někdy možné šikanu vypořizovat pouze na základě některých jejích projevů.

Šikana se projevuje mnoha způsoby, ty by se daly rozdělit do dvou hlavních skupin: na znaký přímé a znaký nepřímé²¹. Co se týče přímých znaků, ty se mohou odehrávat v přítomnosti dalších osob, a stejně nemusí být upozorovány nebo považovány za šikanu. Patří mezi ně především posměšky, urážky, výsměch, ponižování, ironické poznámky (případ, kdy se šikana může odehrávat před zraky nic netušících dospělých osob), dále do této skupiny projevů řadíme příkazy, které oběti udělují agrese, a útoky fyzického rázu (kopance, bití, rvačky, použití zbraní).

Nepřímých znaků je sice podstatně více, ale na druhou stranu je opravdu složité poznat, že jejich skutečnou příčinou je právě šikana, protože to, že jsou tyto znaký pozorovatelné, ještě nepotvrzuje přítomnost šikany v kolektivu, může se totiž jednat např. jen o to, že se dítě necítí dobře, protože má špatné známky, že se momentálně pohádalo s kamarády, a proto se s nikým o přestávce nebaví atp. Pokud se ovšem vyskytuje více těchto rysů po delší dobu, je vhodné pokusit se zjistit, zda dítě není šikanováno. Mezi nejčastější znaký patří např. to, že je dítě často samo, málo vyhledává přítomnost ostatních, o přestávce se snaží zůstat v blízkosti učitelů nebo někde na očích, kde mu víceméně nic nehrozí, působí smutně, je roztržité, v depresi, vyděšené, má strach mluvit před třídou, bojí se ohlasů na svou práci, při hrách bývá do týmu voleno mezi posledními, náhle se zhorší jeho prospěch a výsledky ve škole, začnou se mu nevysvětlitelně ztrácet věci, popř. jsou zničeny, dítě opakovaně chodí domů s roztrhaným a špinavým oblečením, zraněné, s oděrkami, řeznými ranami, monokly, škrábanci, modřinami atd., u nichž není schopno uspokojivě vysvětlit, kde k nim přišlo²².

Méně výrazné znaký jsou např. to, že dítě nikdo nezve na oslavy, k sobě domů na návštěvu, že prosí o odvoz domů, chodí co nejkratší cestou, často trasu domů obměňuje, chodí domů hladové (krádež svačiny, peněz), vymlouvá se na různé důvody, proč nemůže jít do školy, často simuluje nemoc, zdržuje se více doma, je smutné, apatické, ztrácí o vše zájem, začíná být agresivní vůči sourozencům apod.

---

²¹ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi : Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*, s. 32.

²² FIELDOVÁ, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně : Praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*, s. 43–45.

3 Kyberšikana

S popularizací internetu, ke kterému má teď přístup téměř každá rodina, a tedy i většina dětí a dospívajících (pokud nemají internet doma, mohou se k němu dostat např. ve škole, v knihovně, u kamarádů atp.), se mnoho sociálních potíží, jež hrozí v „reálném“ životě, přesouvá na síť, to je i případ kyberšikany, která často začíná jako pokračování šikany „klasické“. Kyberšikanou je možné obět obtěžovat i doma a přitáhnout k ubližování a útokům ještě větší množství lidí.

Stránky na internetu jsou pro většinu lidí zdrojem aktuálních informací (portály fungující na principu novin, ale samozřejmě s mnohem větším množstvím zpráv), zábavy (počítačové hry, videa, hudba...) nebo prostředkem rychlé a bezplatné komunikace (Instant Messengery²³, sociální sítě). Často se s nadsázkou říká, že se dá vše v dnešní době vyřídit přes internet, který tak dokáže být velmi schopným sluhou, ale zároveň zlým pánem.

Mezi nebezpečí, která při užívání informačních a komunikačních technologií hrozí, se řadí např. i závislost na počítači, ta je obvyklá především u sociálních sítí a počítačových her. Některé děti místo toho, aby chodily ven nebo svůj čas trávily nějakou „smysluplnou“ činností, prosedí celé odpoledne u počítače. Děti často hrají tzv. nekonečné hry přes internet (World of Warcraft apod.), které se stávají návykovými, a to i díky možnosti komunikovat s dalšími hráči, nestereotypnosti - hra se stále vyvíjí dál a nikdy není stejná, neboť ji utvářejí právě sami hráči. Klasické PC hry většinou takový návyk nezpůsobují, ovšem i tak u nich dítě často prosedí zbytečně velké množství času, protože hry (až na výjimky jako jsou výukové programy) nemají jiný efekt než zábavnou formou vyplnit odpoledne. Často se spekuluje o vlivu hraní brutálních počítačových her v dětském věku na agresivitu dítěte, ale tato úvaha zatím nebyla vyvrácena ani potvrzena.

Na internetu hrozí i riziko kontaktu dítěte s pornografií, což je způsobeno tím, že rodiče nemají na dítě dost času, nezajímají se o to, jak a kde tráví své volno. Ke stránkám s nevhodným obsahem se může dítě dostat přes kamarády nebo v nebezpečnějších případech i přes nějakého sexuálně motivovaného útočníka, s nímž si píše. Poslední dobou jsou velmi časté i případy, kdy děti přes různá fóra nabízí za úplatu vlastní pornografický materiál, který samy nafotily.

Kyberšikana není v českém právním systému samostatně ukotvena. Je kvalifikována jako soubor různých trestných činů či přestupků, což její postih značně ztěžuje.

---

²³ Instant Messengery (IM) jsou internetová služba, která nabízí svým uživatelům bezplatnou komunikaci se svými přáteli, kteří tuto službu také využívají. Zpráva je doručena příjemci téměř ihned po odeslání. IM vyžadují připojení k internetu. Mezi IM klienty patří např. ICQ, Skype, Windows Live Messenger, ale i sociální síť Facebook.

3.1 Vymezení pojmu kyberšikana a její projevy

Kyberšikana²⁴ (angl. cyberbullying) je opakované kontaktování oběti s cílem ublížit jí nebo ji jinak poškodit, toto napadání je uskutečňováno prostřednictvím komunikačních technologií, jako může být jak internet (sociální sítě, blogy, e-mailová schránka), tak i další prostředky, především mobily.

U kyberšikany i šikany často vzniká začarovaný kruh, kdy se oběť stává útočníkem a naopak²⁵. V případě, že oběť začne na útoky v podobném duchu odpovídat, může se vše rázem otočit proti ní a může být stíhána jako útočník, ačkoliv kyberšikanu nezačala. Kyberšikanující se útokem zároveň vystavuje riziku, že bude obětí podobným způsobem napaden.

Rozlišujeme několik základních projevů kyberšikany, které často bývají vzájemně provázané.

3.1.1 Posílání urážlivých zpráv nebo pomluv

Jeden z nejčastějších projevů kyberšikany probíhá také tím nejjednodušším možným způsobem, a sice posláním zpráv přes e-mail, sociální sítě, instant messengery nebo SMS. Tento projev často velmi úzce souvisí s vydíráním prostřednictvím komunikačních technologií, zprávy bývají směsí urážek i výhrůzek. Může souviset i se sextingem a kyberstalkingem.

SMS zprávy mohou být rovněž posílány pod cizím jménem z internetu, a proto je důležité si veškeré informace raději ověřit osobně. Útočnickovým cílem je narušit vztah oběti s jejími rodiči či kamarády tím, že o ní rozesílá pomluvy, či nějakým jiným způsobem zveřejňuje nepravdivé informace²⁶.

3.1.2 Vydírání prostřednictvím komunikačních technologií

K tomuto způsobu obtěžování se rovněž velmi hojně využívá mobilního telefonu, e-mailů, zpráv, chatu. Jedná se o vyhrožování nesdělené z očí do očí, ale jeho charakter přesto zůstává stejný jako u vydírání osobního.

---

²⁴ Kyberšikana nebo také kybernetická šikana je druh psychické šikany, při které útočník využívá informační a komunikační technologie (např. mobilní telefony, internet nebo pagery). Pod pojmem kyberšikana se skrývá celá řada projevů. KREJČÍ, Veronika. [online]. *Kyberšikana : Kybernetická šikana*.

²⁵ FIELDOVÁ, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně : Praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*.

²⁶ KUJAL, Marek. [online]. *Kyberšikana na druhém stupni základní škol*.

3.1.3 Pořizování záznamů

V dnešní době má valná většina lidí mobil s fotoaparátem nebo kamerou, a proto pro ně není problémem takový záznam pořídit. Jsou známé případy, kdy děti např. natáčely své spolužáky v tělocviku a posléze tyto záznamy zveřejňovaly na internetu. V jistém smyslu mohou být ještě nebezpečnější fotografie, poněvadž manipulace s nimi není pro běžného uživatele nijak komplikovaná, a tak pro ně není problém zveřejnit věrohodnou fotomontáž.

„Útočníci se pokouší vyprovokovat svou oběť a nahrávají přitom její reakci. Nahrávky mohou použít později např. k vydírání oběti. Nejčastěji jsou ale umisťovány na internet pro pobavení agresorů a jejich okolí. Mnohdy se oběť, v tomto případě se jedná většinou o učitele, ani nedozví, že byla nějaká nahrávka s jeho reakcí pořízena.“²⁷

Častým případem tohoto projevu je i tzv. happy slapping (do češtiny se volně překládá jako „náhodné fackování“), tento termín popisuje chování, kdy si skupina agresorů vyhlédne bezbrannou oběť (např. důchodce na prázdné autobusové zastávce), jeden z nich k ní přiběhne, fyzicky jí ublíží a ostatní toto počínání natáčejí a poté uveřejní na internetu.

„Pod happy slapping řadíme například patologické komunikační techniky, SMS Spoofing, což jsou falešné SMS, které se tváří, že jsou odeslané z konkrétního telefonního čísla a které je možno poslat i z internetu.“²⁸

3.1.4 Vytváření stránek

Tento projev je sice méně častý, ale spojuje v sobě uveřejňování pomluv nebo také výše zmíněné upravování různých záznamů a jejich zveřejňování. Je velice závažný, protože v této fázi je kyberšikana už ve velice pokročilém stadiu a lidé, kteří na podobnou stránku chodí, všechny útoky sledují cíleně – není tomu stejně jako např. v případě, kdy útočník pošle nezainteresovanému člověku nevyžádaný e-mail, který ponižuje nějakou oběť.

3.1.5 Krádež identity, zneužívání cizího účtu

Krádež identity a následné zneužívání cizího účtu, popř. změna hesla je téměř nejčastějším z projevů kyberšikany. Mnohdy k němu dochází na sdílených počítačích v knihovně, ve škole, v místech, kde je internet veřejně přístupný. Uživatelé totiž často nekladou dostatečný důraz na ochranu osobních údajů, a tak heslo k jejich účtu zůstane uloženo v počítači, což jim později může přinést mnoho potíží.

---

²⁷ HLÁSEK, Miroslav. [online]. *Kyberšikana jako forma šikanování mezi žáky ZŠ v Soběslavi a v Českých Budějovicích*, s. 39.

²⁸ HARTLOVÁ, Ludmila. [online]. *Kyberšikana*, s. 19.

3.1.6 Sexting

Sexting je označení pro obtěžování zprávami s pornografickým obsahem či podtextem, takové zprávy mohou mít charakter erotických fotek, videí apod. Tento projev je velmi častý na diskusních fórech, kde útočníci vyhledávají malé děti, které by mohli tímto způsobem obtěžovat.

3.1.7 Kyberstalking

Tento projev, jak už jeho název napovídá, má leccos společného se stalkingem, jedná se o pronásledování prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, může zahrnovat i mnoho dalších – vydírání, sexting atd. Jsou známy případy, kdy útočník kontaktoval oběť až 500x za den nebo kdy se kyberstalking přesunul do fyzické roviny a útočník svou oběť zabil.

Kyberstalking je od 1. ledna 2010 v českém právním systému kvalifikován jako samostatný trestný čin.

3.1.8 Kybergrooming

Kybergrooming (angl. cybergrooming) označuje snahu útočníka přimět jakýmkoliv způsobem oběť k osobní schůzce. Útočník může využívat různých metod – spřátelí se s obětí, vzbudí v ní důvěru a ona na setkání sama přistoupí nebo útočník přesvědčí oběť nějakou protislужbou (peníze, kredit, věcné dary), popř. začne agresor na základě získaných informací oběť vydírat (pohružky typu: „Napíšu rodičům, že...“, kde útočník využívá během konverzace nebo z profilů získané informace).

Kybergrooming se skládá z několika etap. Nejdříve si agresor (pomocí filtrovaného hledání, přes různé profily na internetu nebo také náhodně) zvolí oběť, kterou pak buď „jen tak“, nebo pod nějakou záminkou kontaktuje. Zprvu se v ní snaží vzbudit sympatie stejnými zájmy atd., poté se snaží oběť více a více izolovat od okolí – od rodiny i přátel, aby byla odkázána na komunikaci s ním a nikomu se nesvěřovala. Často dítěti pošle i nějaký drahý dárek, jakým může být mobil či přehrávač, jindy mu třeba dobije kredit, což zároveň způsobí, že oběť může pokračovat v konverzaci s ním i mimo počítač. Poslední fází je samotná schůzka, k níž může dojít z různých příčin – dítě nic netuší, samo se chce s útočníkem setkat nebo útočník začne dítě vydírat, a to zvolí schůzku sice nedobrovolně, ale jako „menší zlo“. Bohužel toto setkání končí většinou zneužitím dítěte, fyzickým napadením a ublížením na zdraví nebo znásilněním.

Kyberšikana se projevuje ve všech sférách komunikace na internetu, je možné ji najít i na diskusních fórech. Časté jsou i zprávy, které chodí do e-mailové schránky a oznamují adresátovi výhru v soutěži, jíž se vůbec nezúčastnil. Jsou charakteristické zbytečně velkým množstvím údajů, které po adresátovi požadují. Ačkoliv se většinou jedná o spam nebo reklamu, dějí se i případy, kdy podobné zprávy rozesílají např. pedofilové.

3.2 Znaky kyberšikany, rozdíly mezi kyberšikanou a šikanou

Ačkoliv má kyberšikana stejný cíl jako šikana, tj. oběť znemožnit, ublížit jí, pobavit se na její účet, některé znaky jsou odlišné.

V první řadě se jedná o totožnost útočníka. Při běžné šikaně oběť s jistotou ví, kdo ji napadl, a pokud jej nezná, je schopna ho později alespoň identifikovat a popsat jeho vzhled, chování, hlas apod. Během kyberšikany nemůže nikdy s určitostí říci, kdo jí píše, s čímž se pojí i další podstatný rozdíl – útočník může během kyberšikany měnit svou identitu. Jednak může psát z různých počítačů, dále si může zakládat nové profily (když si ho oběť např. zablokuje, aby jí nemohl psát), vydávat se za různé lidi z okolí oběti. Dokud má použitelný kontakt na oběť, může ji obtěžovat, a proto je mnohdy jediným řešením založit si nové účty u všech komunikačních technologií, u nichž zná agresor kontakt bývalý. U šikany je tomu jinak, jestliže je oběť napadána stále stejnou osobou, bezpečně pozná, že se jedná právě o ni a nikoho jiného, neboť u šikany je nutný osobní kontakt – kontakt tváří v tvář. Právě to je podstatný rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou – útočník nevidí bezprostřední reakci své oběti.²⁹

Další neméně důležitý rozdíl je ten, že u kyberšikany nerozhodují fyzické schopnosti. Útočníkem může být i fyzicky slabší jedinec, který ovládá alespoň základy práce s počítačem, zjednodušeně by se dalo říci, že u kyberšikany je rozhodující spíše počítačová gramotnost než fyzická síla.

Mezi významné odlišnosti patří i pozornost publika. To je důležitým prvkem samozřejmě i u šikany, ale internet možnosti publika ještě znásobuje a rozšiřuje útok mezi mnohem větší množstvím lidí, kteří na to mohou nějakým způsobem reagovat; někteří kyberšikanu z různých důvodů (buď se jim zdá, že o nic nejde, nebo se bojí oběť bránit, aby se kyberšikana neobrátila proti nim, popř. k tomu přistupují s názorem, že by si to měla oběť a agresor vyřídit mezi sebou a není důvod se do toho míchat) ignorují a vůbec jí nevěnují pozornost, jiní najdou odvahu tuto situaci řešit nebo se utlačovaného zastanou, další se kyberšikany účastní – reagují na její různé projevy souhlasně a domnívají se, že jim nic nehrozí, což samozřejmě není pravda. Nicméně na oběť má větší množství publika mnohem drtivější psychický dopad, což souvisí i s posledním podstatným rozporem mezi kyberšikanou a šikanou.

Kyberšikana je pro okolí oběti velice obtížně rozpoznatelná, neboť škody páchá především v psychické rovině – dítě je smutné, zdrcené, nechce se mu chodit do školy. Rodiče si často myslí, že se jedná o známky, špatné vztahy ve třídě nebo o nějaký krátkodobý nepodstatný problém, a také proto je často nenapadne nějak tuto situaci řešit, pokud za nimi dítě nepřijde samo nebo mu nezkontrolují např. historii na ICQ. Mnoho případů kyberšikany končí právě vinou velkého psychického vypětí oběti její sebevraždou nebo jinou tragédií. Naproti tomu u šikany okolí oběti

---

²⁹ HARTLOVÁ, Ludmila. [online]. *Kyberšikana*, s. 15.

pozná, že se něco děje i v případě, kdy má oběť strach se svěřit. Dítěti se například ztrácejí věci, peníze, svačiny nebo domů opakovaně chodí se šrámy a roztrhaným oblečením a není schopné tento stav uspokojivě vysvětlit.

Právě ve velkém publiku a obtížnosti kyberšikanu rozeznat jsou její největší rizika.

3.3 Psychologie kyberšikanujícího

V mnoha ohledech se profil kyberšikanujícího shoduje s již zmiňovanými charakteristikami agresorů. Motivace agresora mohou být různé, např. touha se za něco pomstít, z nějakého důvodu ublížit zrovna konkrétnímu člověku, vyřídit si s ním účty, za podobným chováním může ale stát i nutkání dominovat, mít moc nad ostatními, a tedy příčiny, které vycházejí přímo z povahy útočníka – kyberšikana tedy není nijak „vyprovokovaná“ obětí.

Útočník je zblhlý v práci s počítačem, což je u kyberšikany rozhodujícím faktorem. Umí zacházet s různými grafickými programy, pomocí kterých je možné např. upravovat fotografie a videa, ví si rady s tvorbou stránek (protokoly, programovací jazyky, správa stránek – odkazy, příspěvky atp.). Často je agresorem člověk, který více pronikl do tajů práce s počítačem, např. zná základy hackingu – vlastní programy sloužící k odhalování hesel nebo např. umožňující posílání falešných e-mailů, ale v dnešní době, kdy většina webových stránek prošla různými zjednodušeními, aby byly přístupné i méně zkušeným uživatelům, to není pravidlem. Nenávistné skupiny tak mnohdy vznikají pouze několika kliknutími na Facebooku.

Rozhodujícím faktorem je obliba. Pokud se všichni postaví na stranu agresora, popř. část se s ním bude účastnit kyberšikany a ostatní budou vůči tomuto problému záměrně nevšímaví, oběť nemá velkou šanci se ubránit. Šikana, jak ta v „reálném“ životě, tak ta v kyberprostoru, je často jako lavina; čím více lidí se na stranu útočníka přidává, tím více zatím nezúčastněných má tendenci se rovněž přidat spíše na jeho stranu. U kyberšikany, kde se k průběhu šikanování můžou vyjádřit nebo se do něj zapojit všichni, je toto ještě znatelnější. Při zveřejnění útočného materiálu na internetu se to celé stává mnohem vážnějším problémem právě proto, že na stranu šikanujících se může přidat mnohem větší množství lidí. Dále také proto, že urážlivé příspěvky je možné na internetu zhlédnout 24 hodin denně a kdykoliv se k nim vrátit. Z toho vyplývá, že kyberšikana může zanechat velice vážné následky na psychice dospělého, zvláště pak na psychice dítěte.

3.4 Psychologie oběti kyberšikany

Oběť pracovat s počítačem obvykle příliš neumí, nezná rizika práce s ním a neorientuje se ani v základních pravidlech práce a chování na internetu, neboť i ta mají svou etiku (viz kupříkladu různé podmínky při registraci na diskusních fórech). Nemá dostatečně chráněné své účty, často jsou zabezpečeny jen krátkým lehce uhodnutelným heslem. Oběť tráví na počítači mnoho času, což znamená i zvýšené riziko napadení.³⁰ Oběť může být na počítači závislá, což je důvod, proč je prostřednictvím něj tak snadno napadnutelná, útočník ji prostě může kdykoliv kontaktovat. Oběť je mnohdy izolovaná od okolí, bojí se svěřit svým blízkým.

---

³⁰ KUJAL, Marek. [online]. *Kyberšikana na druhém stupni základní škol*, s. 6.

3.5 Prevence kyberšikany

Každý uživatel internetu by měl dodržovat základní pravidla, která zabrání tomu, aby ho s jejich využitím mohl někdo napadnout. Důležité je stále si chránit soukromí. Není dobré zveřejňovat ve svých profilech na internetu zbytečně moc osobních informací, jako jsou např. datum narození, další kontakty (telefonní číslo, adresa), protože svým přátelům může tyto informace sdělit i během osobního kontaktu a cizí lidé tyto informace k ničemu znát nemusí.

Mezi další zásady při práci na internetu patří obezřetnost při komunikaci, člověk by měl vždy zvážit, jestli to, co píše, bude správně pochopeno, popř. i to, zda by něco podobného v reálném životě vůbec řekl. Mnoho věcí může být totiž velmi snadno uloženo a později použito proti němu. Co se dál týká obrany vůči kyberšikaně, je třeba mít dostatečně zabezpečené přístupy k účtům.

Veškeré informace, které o sobě uživatel na internetu zveřejňuje (prezentace názorů, informace v osobním profilu, přítomnost v různých skupinách atd.), zůstávají uloženy v podobě tzv. internetové stopy, která je lehce vyhledatelná. Velký problém může způsobit například publikování příspěvků s rasistickým podtextem nebo fotografií či videí s pornografickými prvky. Tato data mohou uživatele později vážně poškodit.

3.6 Jak řešit kyberšikanu

Ideální postup řešení těchto problémů je velice podobný řešení šikany, podobné jsou rovněž i chyby, kterých se vyšetřující (rodiče, zaměstnanci školy) dopouštějí.

Pokud se rodiče dozví, že jejich dítě se stalo terčem kyberšikany, měli by postupovat podle několika základních kroků. Velmi důležité je dítě psychicky podpořit, pokud má zájem, mluvit s ním o tomto problému, pokusit se např. za pomoci psychologa najít příčiny nenávisti kolektivu vůči dítěti a následné šikany/kyberšikany a také je vyřešit, naučit dítě asertivnímu³¹ chování, aby se tento problém již neopakoval.³² Další věc, která by neměla být opomenuta, je uložení důkazů, které dosvědčují, že dítě přes internet někdo napadal nebo mu ubližoval. Konverzace a jakýkoliv jiný kontakt s útočníkem by měl být okamžitě zablokován a celá věc by se měla oznámit příslušným místům (např. škole). Při problémech vážnějšího charakteru je možné kontaktovat policii.

Rodiče oběti, jestliže se o problému dozví, začnou situaci velmi často řešit sami (přes školu, v krajním případě přes policii, někdy si počkají na útočníka nebo se pokusí promluvit si s jeho rodiči), anebo se pokoušejí dítěti poradit, jak by se mělo zachovat. Někteří nerozumně svěřují veškerou zodpovědnost dítěti, jednájí s ním, jako by za to, že je šikanováno, mohlo samo, a chtějí, aby problém i samo řešilo, což oběť samozřejmě nedokáže a v důsledku toho se její psychický stav zhoršuje a zvětšuje se její pocit méněcennosti, strachu, nejistoty. Mezi radami, které rodiče udělají, je například doporučení na útoky nereagovat a mlčky je snášet, zbytečně útočníky neprovokovat a chovat se tak, aby byli spokojeni, ale to také není správná cesta, jak se s kyberšikanou vyrovnat.

V případě, že má dítě strach svěřit se svému okolí, má možnost bezplatně kontaktovat Linku bezpečí.

Pokud dojde k tomu, že některý z žáků se rozhodne problém kyberšikany nahlásit, učitel by měl rozhodně chránit svůj zdroj a neprozrazovat ho, protože agresori by si to s dítětem mohli vyřídit. Další důležitý prvek postupu je vyslechnout zvláště agresory, nezúčastněné studenty i oběť, aby se nemohli vzájemně ovlivňovat, oběť nemá takový strach jít s pravdou ven, když je zpovídána jinde než před agresory. Pedagog by měl také vést záznamy o všem, co se dozvěděl, aby bylo možno odhalit, jestli agresori mění svou výpověď, navíc oběť, která je vystavena stálému tlaku okolí, může ve své výpovědi různé věci splést. Posledním důležitým pravidlem je neprozrazovat, co už je ve vyšetřování známo, co vyšlo najevo během zkoumání celého problému, aby tomu šikanující nemohli přizpůsobovat své odpovědi nebo na to reagovat dalšími útoky.

---

³¹ Asertivní chování – schopnost říkat „ne“, obhájit si svůj názor, dosáhnout kompromisu v řešení problému. CAPPONI, Věra, NOVÁK, Tomáš. *Asertivně do života*, s. 11.

³² KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách*, s. 114–115.

3.7 Řešení kyberšikany ze strany školy

Každý závažný případ kyberšikany, který učitel ve své třídě objeví, by měl oznámit řediteli školy a začít ho řešit tím způsobem, že každého agresora vyslechne zvlášť, ne před třídou. Domluva může obsahovat odkazy na předchozí dobré chování agresora, jeho prospěch, na tresty (stížnost řediteli, vyžadování náhrady, přeložení na jinou školu, oznámení policii, snížení známky z chování, vyloučení ze školy, umístění do diagnostického ústavu), které z jeho chování plynou, učitel může apelovat i na jeho schopnost empatie, protože často si až tehdy agresoři uvědomí, že někomu ublížili. Je nutné kontaktovat rodiče agresorů a vysvětlit jim závažnost situace. Učitel by neměl nasazovat obviňující tón, ale měl by se rodičům snažit vysvětlit potíže, které z takového chování pro dítě plynou i do budoucna. Rozhovor s rodiči oběti by se měl soustředit na to, že škola udělá pro jejich dítě vše, co bude v jejich silách, pedagog musí rodičům vysvětlit, že je důležité, aby se dítěti nyní více věnovali a posílili v něm pocit, že není na problémy samo. Vše by mělo být uzavřeno oznámením konkrétního závěru vyšetřování.

Trest by měl být přiměřený a o záležitosti by se s odstupem mělo mluvit tak, že pedagog (rodiče) odsuzuje čin, ne dítě, aby se nezatvrdilo a nezačalo být ještě agresivnější. V ideálním případě by se k celému problému měl učitel vracet co nejméně, protože neustálé připomínání prohřešku může dítě poznamenat i v očích zbytku třídy, navíc by mohlo ztratit chuť k nápravě a změně chování.

Často je velkým problémem už jen postoj školy a samotných pedagogů, kteří nejsou vždy ochotni problém objektivně řešit. Psychickou újmu na dětech většinou neberou v potaz vůbec, pokud něco řeší, jedná se o hmotné, materiální škody nebo zdravotní komplikace způsobené útoky. Pedagogové se v některých případech vyhýbají kontaktu s agresorem.

3.8 Řešení kyberšikany ze strany rodičů oběti a útočníka

Přístup rodičů k tomu, že se dozví o šikaně, která probíhá a týká se jejich dítěte, bývá velice různý. Pokud se jedná o rodiče agresora, ti se o šikaně dozvídají méně často než rodiče oběti, protože útočník se svými aktivitami doma nechlubí, kdežto ohrožované dítě se i přes výhrůžky napadajících odhodlá svěřit. Rodiče útočníka většinou reagují tak, že se ho zastávají, chválí svého potomka za to, že má ostré lokty, že se v životě prosadí a ubrání, a když se problém kyberšikany řeší, dítěte se zastávají všemi možnými námitkami, které by mu mohly pomoci ve vyhnutí se trestu.³³ Jiní rodiče chování svého dítěte neschvalují, zpočátku se mu zdráhají uvěřit, ale pak situaci řeší až příliš radikálně tím, že dítě fyzicky potrestají, čímž v něm pouze podníčí další a ještě větší vlnu agresivity.

Pokud se rodiče dozví, že jejich dítě je agresorem, měli by si tuto informaci nejdříve ověřit. Pokud tomu tak skutečně je, dítě vidí zármutek a zklamání rodičů, které v něm vyvolá výčitky svědomí, nespokojenost se sebou samým a lítost nad tím, co udělalo. Rodiče by se nejdříve měli pokusit najít motiv chování dítěte a navrhnout nějaké řešení, jak tomu do budoucna zamezit. Dále by se k problému rodiče neměli vracet a připomínat ho, protože to v dítěti akorát vzbuzuje nepříjemné pocity z vlastního selhání.

V případě, že se rodiče dozví, že se jejich dítě stalo obětí kyberšikany, měli by ho podpořit, neboť tato forma šikany zanechává vážné psychické následky, má vliv na budoucí život dítěte i na jeho další mezilidské vztahy. Dále by měli podrobně zaznamenat celý průběh šikanování a zajistit důkazy. Je rovněž velice důležité, aby se situace začala řešit. Dítě by v žádném případě nemělo být vystavováno dalším útokům ze strany agresorů. Je podstatné, aby rodiče s potomkem o problému mluvili, podrobně se zajímali o jeho psychický stav a o jeho názory, i když je zřejmé, že mohou být zkreslené a nemůže na ně vždy být brán zřetel.

---

³³ KOLÁŘ, Michal. *Agresivita a šikana mezi dětmi : Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*, s. 57.

4 Praktická část

Druhá, praktická část práce vychází z naší vlastní činnosti a osobních zkušeností. Skládá se z prezentace preventivního programu, ke kterému jsme samy vytvořily celou řadu podpůrných materiálů, například internetové stránky, informační letáky, ilustrační videa a dotazníková šetření.

Cílem naší prezentace preventivního programu bylo:

- seznámit žáky s riziky a výhodami využívání informačních a komunikačních technologií,
- poradit žákům, jak se chránit, aby se s problémem kyberšikany vůbec nesetkali,
- nastínit jim možnosti řešení případných problémů,
- zmapovat zkušenosti studentů s těmito problémy.

Naši činnost jsme rozdělily do dvou fází.

V I. fázi, kterou bychom datovaly od března do června 2010, jsme si připravily verzi programu, která vycházela z dostupných podkladů z internetu. V prezentaci jsme jich hodně využívaly jak po obsahové stránce, tak po stránce grafické. Proto, když jsme zjistily, jak je problém složitý, vytvořily jsme novou verzi prezentace, která se od původní výrazně liší.

V II. fázi představujeme svůj vlastní preventivní program. Časově bychom ji mohly vymezit od září 2011 až doposud. Veškeré materiály, které jsme využívaly k prezentaci, byly čistě naší prací. Při přípravě II. fáze jsme vycházely z již nabytých vědomostí a zkušeností. Druhá fáze je mnohem propracovanější a ucelenější, vzniklo totiž mnoho podpůrných materiálů, které prezentaci doplňují.

4.1 I. fáze

Během této fáze jsme program prezentovaly v těchto institucích:

Komunitní centrum Ambrela pro děti a mládež Třebíč, Leopolda Pokorného 15

28. dubna 2010 jsme s program navštívily skupinu asi 20 dětí.

Gymnázium Třebíč, Masarykovo nám. 9/116

11. a 13. května 2010 jsme s programem navštívily 2.–5. ročník víceletého gymnázia (4 třídy – 120 dětí).

Při prezentaci v Komunitním centru Ambrela jsme dětem pouštěly naši prezentaci, ale spíše jsme se zaměřily na některé konkrétní modelové příklady (přiřazování kartiček s obrázky k jednotlivým krátkým příběhům), snažily jsme se problém konkretizovat, aby si děti dokázaly vše lépe představit.

Prezentace, která byla základním bodem programu, byla vzhledem k cílové skupině zaměřena velice teoreticky. Studenti našeho gymnázia preferovali vysvětlení základních definic a principů před sdělováním osobních zkušeností. Nebylo třeba se detailně zmiňovat o jednotlivých funkcích internetu, bezpečnosti hesla atd., protože studenti byli v této oblasti zbláhli. Kromě prezentace, která trvala necelých 45 minut, jsme do programu zařadily krátký dotazník, který měl mapovat zkušenosti studentů s užíváním internetu a dalších informačních a komunikačních technologií, ale i s kyberšikanou. Tento dotazník jsme si vytvořily samy a byl naším prvním sociologickým pokusem. Následně při vyhodnocování jsme v něm našly některé nepřesnosti a chyby, z kterých jsme se při sestavování dalších dotazníků poučily (viz Příloha č. 1).

I. fáze pro nás byla fází zkušební, kdy jsme si ověřily, které informace jsou studentům známé a o které bude třeba prezentaci rozšířit. Práci zjednodušovalo to, že jsme prezentovaly v domácím prostředí. Spolupráce se studenty byla velice příjemná, většinou udrželi pozornost po celou dobu výkladu a přidali i svoje vlastní poznatky. I. fáze splnila naše očekávání a napomohla nám k dalšímu rozvoji.

V rámci této fáze jsme také 4. května 2010 absolvovaly seminář pro výchovné poradce, který byl organizován Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně. Seminář probíhal v Univerzitním centru (Náměstí T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlín). Předmětem školení bylo násilí ve škole a na pracovišti, nové formy šikany a možnosti prevence. Přednášely paní PhDr. Geraldina Pařovčíková a PhDr. Alena Plšková.

4.2 II. fáze

Praktickou část naší práce v II. fázi tvoří několik složek:

- 4.2.1 Příprava vlastních materiálů pro prezentaci preventivního programu
- 4.2.2 Samotná prezentace programu v jednotlivých skupinách
- 4.2.3 Reakce zúčastněných dětí v hodnotícím dotazníku
- 4.2.4 Reakce pedagogických pracovníků na naši prezentaci v Potvrzení o provedení prezentace preventivního programu o kyberšikaně
- 4.2.5 Zhodnocení přínosu preventivního programu v rámci evaluačního dotazníku
- 4.2.6 Dotazníkové šetření, které v rámci naší práce proběhlo

4.2.1 Příprava materiálů pro prezentaci preventivního programu

Příprava materiálů pro II. fázi naší práce začala v září 2010. Program prošel aktualizací a obnovou jak po obsahové, tak po grafické stránce. Odpoutaly jsme se od materiálů, které jsou k dané problematice k dispozici a vycházely jsme zejména z vlastních zkušeností a získaných informací. Vytvořily jsme i vlastní grafiku, která je na všech našich materiálech stejná. Nová grafická a obsahová úprava byla poprvé představena na metodickém setkání a pracovní poradě metodiků prevence Pedagogicko-psychologických poraden kraje Vysočina a krajského školského koordinátora Mgr. Petra Horkého 29. září 2010. Na metodické setkání nás pozvala PhDr. et PaedDr. Jana Matějková, která byla jejím organizátorem.

Protože jsme chtěly prezentaci představit zejména na základních školách, připravily jsme scénáře pro natáčení ilustračních videí, které proběhlo během podzimních prázdnin v říjnu 2010 ve spolupráci s našimi spolužáky Mariem Svobodem a Janem Vackem (kamera a střih), Petrou Kosovou, Jiřím Ondráčkem, Marcelou Ondráčkovou, Veronikou Šibůrkovou a Václavem Vafkem, kteří ve videích účinkovali. Video jsou dostupná na našich internetových stránkách (www.kybersikana.eu) i na serveru YouTube³⁴. K 26. únoru 2011 dosáhl náš kanál prevencekybersikany na YouTube 2193 zhlédnutí nahraných položek a 194 zhlédnutí kanálu³⁵. Nejsledovanější video dosáhlo hodnoty 687 zhlédnutí.

---

³⁴ Uživatel: prevencekybersikany

Dostupné z webové adresy <http://www.youtube.com/user/prevencekybersikany> [staženo 26. února 2011]

³⁵ Zhlédnutí kanálu znamená, že si uživatel prohlédl všechna naše nahraná videa. Celkový počet zhlédnutí kanálu značí každé jednotlivé spuštění námi nahraného videa.

Z ilustračních videí vznikly i ilustrační fotografie, které jsou využity na informačních letáčích (viz Příloha č. 2) a v Metodickém materiálu k preventivnímu programu o kyberšikaně (viz Příloha č. 3).

Dalším podpůrným prvkem jsou již zmíněné internetové stránky, které byly založeny v listopadu 2011. Upravovány jsou pomocí služby Blogger, která nabízí jednoduchou administraci blogu, kterou si provádíme samy. Dále jsme využily možnosti přesměrovat adresu stránek na lépe zapamatovatelnou doménu, tudíž jsou nyní k zhlédnutí na adrese www.kybersikana.eu.

Na webových stránkách jsou aktuality k programu, reportáže z různých akcí, pasáže z naší prezentace, kde je vysvětlena základní teorie, ilustrační videa, ale také reference a hodnocení z jednotlivých škol. Dále je zde také kontakt na naši e-mailovou adresu, na kterou se může kdokoliv obrátit a prezentaci programu si objednat. Stránky navštěvují především děti a učitelé, kteří se prezentace zúčastnili. Vyšší návštěvnost zaznamenáváme právě ve dnech po prezentování programu. Tím internetová propagace plní svůj účel. Žáci si vyslechnou informace ve škole a poté se o ně dále zajímají na internetu.

V poslední době se ale stále častěji setkáváme s nárazovými návštěvami náhodných uživatelů. Dostávají se na naše webové stránky díky vyhledávačům, kam zadávají klíčová slova, např. kyberšikana, prevence kyberšikany, kyberšikana dotazník atd.

Celkový počet návštěv dosáhl za čtyři měsíce provozu hodnoty 2046 návštěv.

Pět nejčtenějších článků na webové stránce www.kybersikana.eu (k 26. únoru 2011):

1. SMS z internetu
2. Prezentace na ZŠ Valeč
3. Premiéra aktualizovaného programu na ZŠ Týnská
4. Prevence kyberšikany na ZŠ TGM
5. Hodnocení programu – ZŠ Valeč

Během února 2011 proběhla drobná designová a obsahová úprava webových stránek v souvislosti s přihláškou do soutěže Evropská soutěž o nejlepší dětský obsah online (viz kapitola 4.4.2).

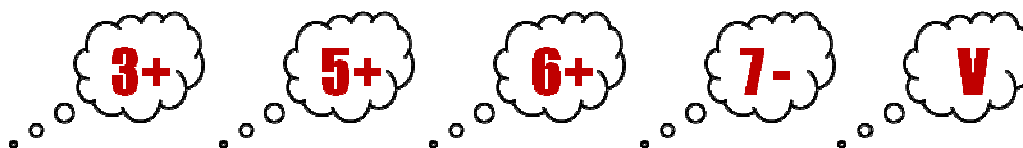
4.2.2 Samotná prezentace programu v jednotlivých skupinách

Preventivní program v číslech

Do 28. února 2011 byla prezentace představena na 7 základních školách, v komunitním centru a v dětském domově. Program zatím absolvovalo 30 tříd základních škol. Celkem se preventivního programu zúčastnilo 553 dětí (přibližně dalších 120 dětí absolvuje program v březnu 2011). V březnu 2011 máme domluvenou prezentaci v Dětském domově Náměšť nad Oslavou a na Základní škole Náměšť nad Oslavou, Komenského 53³⁶.

Průběh prezentace

Metodický materiál k preventivnímu programu o kyberšikaně, který byl k prezentaci preventivního programu vytvořen, popisuje, jak si během prezentace počínat. Jsou v něm dopodrobna vysvětleny tematické okruhy, které s dětmi probíráme, techniky a aktivity, které jsou v programu zařazeny. Dále obsahuje rozbor „Print Sreenů“³⁷, otázky, které dětem pravidelně klademe, informace navíc, které zmiňujeme podle cílové skupiny prezentace. Důležitým prvkem Metodického materiálu jsou značky (viz obr. č. 1), které upřesňují, které téma máme zdůraznit a které naopak například vynechat v cílových skupinách. Obzvláště důležité jsou tyto značky u kazuistiky.

Obr. č. 1: Značky, které jsou použity v Metodickém materiálu k preventivnímu programu o kyberšikaně.

Vysvětlení: 3+ 3. třída ZŠ a starší, 5+ 5. třída ZŠ a starší, 6+ 6. třída ZŠ a starší, 7- 7. třída ZŠ a mladší, V znamená všechny ročníky.

³⁶ V Dětském domově Náměšť nad Oslavou by se programu mělo zúčastnit přibližně 15 dětí a na Základní škole Náměšť nad Oslavou, Komenského 53 přibližně 105 dětí (5 tříd).

³⁷ Pomocí tlačítka PrtSc na klávesnici je možné „vyfotografovat“ to, co je momentálně na monitoru. V naší prezentaci této možnosti hodně využíváme. Obrázek je autentickým obrazem monitoru uživatele. Umožňuje snadnější vysvětlení jevů, které popisujeme.

Prezentace programu

Program byl prezentován v těchto skupinách:

ZŠ Třebíč, Týnská 8

1. a 8. prosince 2010 jsme s prezentací navštívily 3., 5. a 9. ročník (7 tříd – 124 dětí).

ZŠ T. G. Masaryka, Třebíč

7. prosince 2010 jsme s prezentací navštívily 5. a 6. ročník (6 tříd – 128 dětí).

ZŠ Domamil

15. prosince 2010 jsme s prezentací navštívily 7., 8. a 9. ročník (3 třídy – 45 dětí).

ZŠ Třebíč, Cyrilometodějská 22³⁸

16. prosince 2010 jsme s prezentací navštívily 5., 7. a 9. ročník (3 třídy – 32 dětí).

ZŠ Valeč

7. ledna 2011 jsme s prezentací navštívily 4.–9. ročník (5 tříd – 63 dětí).

Soukromý dětský domov Budišov-Holeje

14. ledna 2011 jsme s prezentací navštívily skupinu 20 dětí.

ZŠ Bartuškova Třebíč

1. února 2011 jsme s prezentací navštívily 2.–5. ročník (5 tříd – 111 dětí).

Gymnázium Třebíč

8. února 2011 jsme s prezentací navštívily 6. ročník (1 třída – 30 dětí).

Dětský domov Náměšť nad Oslavou

16. března 2011 s prezentací navštívíme skupinu asi 15 dětí.

ZŠ Náměšť nad Oslavou, Komenského 53

23. března 2011 s prezentací navštívíme 3.–6. ročník (5 tříd – přibližně 105 dětí).

Vzhledem k tomu, jak jsou tyto skupiny různorodé, bylo důležité zvolit správný přístup. Mladší děti upřednostňovaly práci s interaktivní tabulí a sledování ilustračních videí. Sdělovaly nám svoje osobní zkušenosti, byly velice komunikativní a vymýšlely různé „konspirační“ teorie³⁹. Starším žákům bylo třeba prezentaci předložit jako něco, co už dávno ví. Překvapivě je také nadchla ilustrační videa, která měla celkově ve všech skupinách úspěch. Starší děti neměly takovou potřebu zapojit se do diskuze jako mladší děti.

V dětském domově v Holejích bylo přirozeně důležité nezdůrazňovat roli rodiče, ale „tety“, jak děti vychovatelkám říkají. Ve zvláštní škole jsme věnovaly větší pozornost základním úkonům, které děti na internetu dělají, např. vytvoření bezpečného hesla, zabezpečení účtu, odhlašování účtu atd.

---

³⁸ „Zařízení věnující se péči, výchově a vzdělávání dětí s širokou škálou postižení a dětí, které jsou z nejrůznějších důvodů neúspěšné v jiných typech škol.“ zdroj: <http://www.specskolytrebic.cz/>

³⁹ Často jsme se setkávaly s frází „Co kdyby...“ atd.

Práce s dětmi ve všech skupinách byla velice příjemná a zároveň podnětná. Téma je zajímavé a dávaly po celou dobu programu pozor. Kladly nám také otázky a na ty naše aktivně odpovídaly. Spolupráce s učiteli byla také výborná. Většinou se stylizovali do role pozorovatele a naslouchaly názorům dětí, které pro ně dle našeho názoru mohly být velice přínosné. Děti se do tohoto tématu pustily bez zábran, což by možná pouze v přítomnosti učitele neudělaly.

I pro nás byla diskuze velice přínosná. Některé reakce nás inspirovaly v dalším výkladu. Kontakt s posluchači byl velice důležitý. První reakce nám napověděly, na co se při prezentaci zaměřit, jak je skupina orientovaná. Některé odpovědi vedly k tomu, že jsme informace uvedené v prezentaci upřesnily nebo doplnily. Program procházel neustálým vývojem. Vynikající zpětnou vazbou pro nás byly kromě bezprostředních reakcí i hodnotící dotazníky a vyjádření pedagogů v potvrzení o provedení prezentace (viz Příloha č. 4 a č. 5).

Praktická část, tedy samotná prezentace, byla dle našeho názoru nejvíce přínosnou částí programu.

4.2.3 Reakce zúčastněných dětí v hodnotícím dotazníku

Hodnotící dotazník byl jedním ze série dotazníků, které jsme během prezentace a naší práce dětem zadávaly. Tento dotazník měl sloužit především jako zpětná vazba pro nás, abychom mohly program následně upravovat do co nejvhodnější podoby.

Vyhodnocení hodnotícího dotazníku (viz Příloha č. 4).

4.2.4 Reakce pedagogických pracovníků na naši prezentaci v Potvrzení o provedení prezentace preventivního programu o kyberšikaně

Zpětnou vazbu nám poskytli také pedagogičtí pracovníci, kteří s dětmi program absolvovali. Jejich hodnocení pro nás mělo také velký význam. Napovědělo, co bychom mohly ještě dále doplnit do prezentace nebo naopak co vynechat.

Potvrzení o provedení preventivního programu s hodnocením (viz Příloha č. 5).

4.2.5 Zhodnocení přínosu preventivního programu v rámci evaluačního dotazníku

Další krátký dotazník, který nám účastníci programu vyplnili, se zabýval evaluací jejich nabytých vědomostí. Byl zadáván v téměř všech skupinách, které program absolvovaly.

Vyhodnocení evaluačního dotazníku (viz Příloha č. 6).

4.2.6 Dotazníkové šetření, které v rámci naší práce proběhlo

Dotazníkové šetření zaměřené na uživatelské návyky informačních a komunikačních technologií a zkušenosti s kyberšikanou žáků a jejími projevy bylo poslední ze série anket, které jsme v rámci II. fáze organizovaly. Toto šetření proběhlo pouze na Základní škole Třebíč, Týnské 8. Poskytlo nám další podklady k naší práci.

Vyhodnocení dotazníkového šetření (viz Příloha č. 7).

4.3 Mediální propagace

Kromě preventivního působení bylo naším cílem také propagovat problematiku, kterou jsme se zabývaly. V rámci této aktivity byl ve středu 26. ledna 2011 v Mladé frontě DNES (v sešitě B – Vysočina, v rubrice Zprávy z měst) publikován článek paní Michaely Šimové (viz. Příloha č. 8).

Text byl dostupný i na internetových stránkách deníku⁴⁰. Byla zde také uvedena naše webová adresa. Díky tomu jsme ve dnech po uveřejnění článku zaznamenaly vyšší návštěvnost našich stránek.

Po uveřejnění textu v MF DNES se nám ozvali i redaktoři z Hitrádia Vysočina a natočili s námi rozhovor týkající se naší práce (viz Příloha č. 8).

---

⁴⁰ Text k přečtení na adrese: http://jihlava.idnes.cz/studentky-jezdi-po-trebicku-a-povidaji-detem-o-nebezpecich-internetu-1z0-/jihlava-zpravy.asp?c=A110125_184954_jihlava-zpravy_bor [staženo 30. 1. 2011]

4.4 Účast v soutěžích

Abychom zúročily naše dlouhodobé snažení, přihlásily jsme program do různých soutěží.

4.4.1 Den bezpečnějšího internetu - soutěž

Národní centrum bezpečnějšího internetu vyhlásilo na konci ledna 2011 soutěž, která se týkala Dne bezpečnějšího internetu, ten letos připadl na 8. února. Aktivitu, kterou jsme pořádaly, jsme musely popsat, na našich internetových stránkách zveřejnit pozvánku a následně uvést, jak celá akce probíhala, popř. přidat nějaké fotografie. Zorganizovaly jsme prezentaci pro nejmladší studenty našeho gymnázia, která proběhla právě 8. února 2011⁴¹.

4.4.2 Evropská soutěž o nejlepší dětský obsah online

Další soutěž, do které jsme přihlásily naše webové stránky, se jmenuje Evropská soutěž o nejlepší dětský obsah online. Uzávěrka přihlášek byla stanovena na 28. února 2011. Výsledky národního kola by měly být známy 29. března 2011. Vítězové národního kola mohou postoupit do kola evropského. Soutěž probíhá ve dvou kategoriích. Naše webové stránky byly zařazeny do kategorie mladých tvůrců.

Více informací o soutěži k přečtení na webové adrese

www.saferinternet.cz/soutez-detsky-obsah/867-3

---

⁴¹ Reportáž ze Dne bezpečnějšího internetu na Gymnáziu Třebíč k přečtení na adrese:
<http://www.kybersikana.eu/2011/02/prednaska-na-trebickem-gymnaziu.html>
<http://www.kybersikana.eu/2011/02/den-bezpecnejsiho-internetu-na-gymnaziu.html>

4.5 Další plánované aktivity

Díky našim aktivitám jsme navázaly spolupráci se zajímavými osobnostmi, se kterými plánuje společné akce i do budoucna.

Spolupracujeme s PhDr. et PaedDr. Janou Matějkovou, která na podzim letošního roku připravuje seminář pro učitele v rámci DVPP⁴², na němž budeme participovat formou prezentace naší činnosti.

7. dubna 2011 proběhne prezentace pro Komisi pro sociálně-právní ochranu dětí, která pracuje při Městském úřadu v Třebíči (kontaktovala nás PhDr. Miluše Němcová).

Na základě článku, který vyšel v Mladé frontě DNES (26. ledna 2011), jsme navázaly kontakt s Ing. Josefem Pokorným, který připravuje odborný seminář k problematice elektronické bezpečnosti na Krajském úřadě v Jihlavě.

S Dr. Zdeňkem Zálišem (Národní centrum bezpečnějšího internetu) jsme předjednaly prezentaci naší činnosti na konferenci na téma bezpečnějšího internetu, která by se měla konat 16. června 2011 v Praze.

Na začátku února 2011 jsme navázaly spolupráci i s Městskou knihovnou v Třebíči, konkrétně s Mgr. Marií Dočkalovou (ředitelka knihovny), kde plánujeme zorganizovat dlouhodobější projekt, který by se zabýval internetovou bezpečností.

Po diskuzích s pedagogickými pracovníky z různých škol jsme došly k závěru, že by bylo dobré, zorganizovat podobnou přednášku také pro rodiče dětí, aby se o problematice dozvěděli více informací.

---

⁴² Další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Závěr

Na začátku naší práce jsme si vytyčily několik cílů, které jsme se snažily postupně naplňovat.

Předně jsme se soustředily na prevenci kyberšikany v jednotlivých skupinách, kde preventivní program proběhl. Jako alarmující jsme shledaly skutečnost, že i když nabídka programů zabývajících se elektronickou bezpečností existuje, školy v našem okrese ji zatím nevyužily. Důvod je prostý. Připravené prezentace jednotlivých institucí (např. E-bezpečí.cz) jsou pro školská zařízení nezanedbatelnou finanční zátěží, proto mnohá zařízení uvítala naši iniciativu a využila možnosti preventivní program pro žáky zorganizovat zdarma.

Primární prevencí se v okrese Třebíč zabývají dvě organizace, Střed, o.s.⁴³ a Klub Zámek – centrum prevence Třebíč⁴⁴. Obě sdružení nabízí prezentaci preventivních programů zdarma. V nabídce sdružení Střed je program s názvem „(Ne)bezpečně na síti“, který se zabývá zdravým využíváním volného času mládeže v souvislosti s užíváním informačních a komunikačních technologií. Podle Bc. Kateřiny Melánové ho od září 2010 absolvovalo asi 25 školních tříd. Klub Zámek nenabízí program zaměřený přímo na elektronickou bezpečnost dětí a mládeže, ale zmiňuje se o tomto tématu okrajově v rámci programů „Pohodová třída“ a „Jak se nestát obětí“, které byly podle odhadu Bc. Lenky Odehnalové, DiS. prezentovány od září 2011 přibližně v 10 školních třídách.

Bezprostředně po prezentaci našeho preventivního programu jsme se setkaly s kladnými reakcemi, které následně potvrdily i výsledky hodnotícího a evaluačního dotazníku (viz Příloha č. 4 a 6). Kladné hodnocení se nám dostalo i od pedagogických pracovníků (viz Příloha č. 5). Zkušenosti z působení v jednotlivých třídách jsou z naší strany velice pozitivní – spolupráce probíhala bez problémů.

Kromě prezentace preventivního programu jsme se snažily šířit informace i jinými prostředky, jako byly nejen námi vytvořené internetové stránky, ale také informační letáky, ilustrační videa a Metodický materiál k preventivnímu programu o kyberšikaně. Toto úsilí souviselo s naším prvotním problémem, který nás na začátku provázel – najít spolehlivé zdroje informací. Materiály, které byly vytvořeny, jsou volně k šíření, tudíž jsou jednou z možných variant zdroje informací pro ostatní.

Abychom lépe poznaly uživatelské návyky dětí, vytvořily jsme několik krátkých dotazníků, ve kterých jsme odhalily jednotlivé aspekty chování dětí a mládeže při používání informačních a komunikačních technologií. Pro nás bylo důležité tyto zkušenosti uplatnit ve výkladu prezentace a děti na jejich negativní návyky upozornit.

Navázáním další spolupráce můžeme nyní ještě více propagovat tuto problematiku a tím i nadále naplňovat hlavní cíl naší práce.

---

⁴³ Více informací o preventivních programech k přečtení na webové adrese sdružení Střed, o.s.: http://www.stred.info/cze/index.php?action=page_detail&id=75.

⁴⁴ Zařízení Diecézní charity Brno – Oblastní charity Třebíč. Webová adresa: <http://www.klubzamek.cz/>.

Seznam použité literatury

Literatura

ANTIER, Edwige. *Agresivita dětí*. 1. vyd. Praha : Portál. 2004. 101 s. ISBN 80-7178-808-2.

BOURCET, Stéphane. *Šikana ve škole, na ulici, doma : Jak bránit své dítě*. 1. vydání. 71 s. Praha : Albatros. 2006. ISBN 80-00-01552-8.

CAPPONI, Věra, NOVÁK, Tomáš. *Asertivně do života*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1994. 160 s. ISBN 80-7169-082-1.

CAPPONI, Věra, NOVÁK, Tomáš. *Sám proti agresí*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing. 1996. 123 s. ISBN 80-7169-253-0.

CAPPONI, Věra, NOVÁK, Tomáš. *Sám sobě psychologem*. Grada Publishing, 1992. 192 s. ISBN 80-85424-88-6

ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou : Fakta. 1999. 204 s. ISBN 80-902614-1-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů : Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

ELIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. 3. vydání. Praha : Portál, 2000. 153 s. ISBN 80-7178-419-2.

FIELDOVÁ, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: Praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. 1. vydání. Praha : Euromedia Group, 2009. 312 s. ISBN 978-80-249-1176-2.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha : Portál. 2010. 800 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

JIROUŠKOVÁ, Ivana, MERTIN, Václav and VAŇKÁTOVÁ, Eva. *Co dělat, když... : Praktické náměty k prevenci a intervenci rizikového chování. Základní dílo vč.* 1. aktualizace. Praha : Dr. Josef Raabe. 2010. ISSN 1804-5537.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. vydání. Praha : Portál, 2005. 255s. ISBN 80-7367-014-3.

KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách*. 2. vyd. Praha : Portál. 2000. 127 s. ISBN 80-7178-409-5.

KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách*. 1. vydání. Praha: Portál, 1997. 128 s. ISBN 80-7178-123.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Já a ty : O zdravých vztazích mezi lidmi*. 2. vydání. Praha : Avicenum, 1986. 250 s. ISBN 08-042-86.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing. 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém nebo po zlém?* 5. vydání. Praha : Portál, 2000. 109 s. ISBN 80-7178-486.

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie. 2., rozšířené vyd.* Praha : Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi.* 1. vyd. Praha : Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.

Elektronická monografie

BUKOVSKÁ, Lucie, KAŇÁK, Jan and KRČMÁŘOVÁ, Barbora, et al. [online]. *Děti a jejich problémy III. : Sborník studií.* 2010 [staženo 5. února 2011]. Dostupný z www: <<http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=239>>. ISBN 978-80-254-6840-1.

HARTLOVÁ, Ludmila [online]. *Kyberšikana : Diplomová práce.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, 2010 [staženo 20. února 2011]. 67 s., 2 s. příloh. Doc. Dr. Rudolf Smahel, Th.D. Dostupné z www: <<http://theses.cz/id/wpl5ah/96331-148528384.pdf>>

HLÁSEK, Miroslav [online]. *Kyberšikana jako forma šikanování mezi žáky ZŠ v Soběslavi a v Českých Budějovicích : Diplomová práce.* Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta aplikované informatiky, 2010 [staženo 20. února 2011]. 95 s. 3 s. příloh.

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D. Dostupné z www:

<http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/12731/hl%C3%A1sek_2010_dp.pdf?sequence=1>

JUVONEN, Jaana, GROSS, Elisheva F. Extending the School Grounds?—Bullying Experiences in Cyberspace. *Journal of School Health*, 2008; ročník 78, č. 9. s. 496–505.

KOPECKÝ, Kamil, KREJČÍ, Veronika [online]. *Rizika virtuální komunikace : příručka pro učitele a rodiče.* 1. vyd. NET UNIVERSITY, 2010 [staženo 29. ledna 2011]. Dostupný z www: <http://www.zsstipa.cz/informace/ke_stazeni/enebezpeci_a5_3.pdf> . ISBN 978-80-254-7866-0.

KREJČÍ, Veronika [online]. *Kyberšikana : Kybernetická šikana.* 2010 [staženo 13. listopadu 2010]. ISBN 978-80-254-7791-5.

KUJAL, Marek [online]. *Kyberšikana na druhém stupni základní škol : Závěrečná práce.* Brno : Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie, 2011 [staženo 20. února 2011]. 69 s., 8 s. příloh. Mgr. et Mgr. Jan Mareš, Ph.D. Dostupné z www:

<http://is.muni.cz/th/135855/pedf_m/?lang=en>

LÁSKA, Jan. *Agresivita a šikana u školní mládeže : Diplomová práce.* Brno : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Institut mezioborových studií Brno, 2010 [staženo 29. ledna 2011]. 114 s., 30 s. příloh. PhDr. Alena Plšková. Dostupné z www:

<http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/11977/1/C3%A1ska_2010_dp.pdf?sequence=1>

ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL, David. Online Harassment and Cyberbullying in the Czech Republic. *Zeitschrift für Psychologie / Journal of Psychology*, 2009; ročník 217(4), s. 227–229.

Internetové stránky

<http://www.e-bezpeci.cz/>

<http://www.nadaceo2.cz/>

<http://www.minimalizacesikany.cz/>

<http://www.cyberpsychology.eu/index.php>

<http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>

http://www.saferinternet.org/c/document_library/get_file?uuid=bc6d41d4-59e8-4d52-a923-8a647fcff7fb&groupId=10131

<http://www.seznamsebezpecne.cz/>

<http://proti-sikane.saferinternet.cz/sikana-a-kybersikana>

<http://www.saferinternet.cz/>

Seznam příloh

- Příloha č. 1   Dotazníkové šetření (květen–červen 2010)
- Příloha č. 2   Informační letáky
- Příloha č. 3   Metodický materiál k preventivnímu programu o kyberšikaně
- Příloha č. 4   Hodnotící dotazníky a jejich vyhodnocení
- Příloha č. 5   Potvrzení o provedení prezentace
- Příloha č. 6   Evaluační dotazníky a jejich vyhodnocení
- Příloha č. 7   Zkušenostní dotazníky a jejich vyhodnocení
- Příloha č. 8   Mediální propagace
- Příloha č. 9   Video
- Příloha č. 10   Vlastní prezentace preventivního programu
- Příloha č. 11   Fotodokumentace

Příloha č. 1

Dotazníkové šetření (květen – červen 2010)

Dotazník

- žena   věk: .....
- muž   bydliště: .....

1. Můžeš trávit na internetu neomezené množství času?   ano   ne
2. Kolik času strávíš denně na internetu?
.....
3. Nejčastěji využívám internet k (seřaď od 1 do 3; 1 – nejčastěji, 3 – nejméně často):
.... vyhledávání informací do školy, momentálně potřebných informací
.... zábava – koníčky, hry
.... komunikace – sociální síť nebo Instant Messenger (zkratka IM, např. ICQ, Skype atd.)
4. Máš založený profil na některé ze sociálních sítí? Na které? Zakroužkuj.
a) nemám   b) Facebook   c) MySpace   d) Twitter   e) YouTube   f) Lide.cz
g) XChat   h) Rajče   i) Alík   j) jiné: .....
5. Používáš IM (Skype, ICQ)?   ano   ne
6. Které údaje máš zveřejněné na profilu na internetu? Zakroužkuj:
křestní jméno   příjmení   telefonní číslo   adresa domů
adresa školy   kontakt na IM   datum narození   e-mail   jiné:.....
7. Které údaje bys sdělil/a osobě, kterou znáš pouze přes internet?
křestní jméno   příjmení   telefonní číslo   adresa domů
adresa školy   kontakt na IM   datum narození   e-mail   jiné: .....
8. Využíváš nějakou stránku, kde se dají zveřejnit fotografie nebo videa?   ano   ne
9. Setkal/a ses už někdy s kyberšikanou? V jaké formě?
.....
10. Komu by ses svěřil/a, kdyby ses stal/a obětí kyberšikany
(seřaď možnosti od 1 do 6, 1 – nejpravděpodobněji, 6 – nejméně pravděpodobně.)?
.... rodiče   .... sourozenec
.... kamarád/ka   .... učitel
.... Linka důvěry   .... Policie
11. Vyzkoušel/a jsi někdy nějaký z projevů kyberšikany?   ano   ne
12. Přišla ti někdy SMS se sexuálním, obtěžujícím nebo výhružným obsahem? Poslal/a jsi někdy takovou?   přišla   nepřišla   poslal/a   neposlal/a
13. Představ si, že tě osoba, se kterou si píšeš přes internet nebo IM, vyzve, abyste se sešli. Souhlasil/a bys? Koho bys o schůzce informoval/a?
.....

14. Stala se ti někdy podobná situace (viz. otázka č. 13)? Šel/šla jsi na takové setkání?
.....
15. Využíváš mobilní telefon k nahrávání videí nebo focení? Pokud ano, zveřejňuješ materiál na internetu?
a) využívám, zveřejňuji,   b) využívám, nezveřejňuji,   c) nevyžívám
16. Přišel ti někdy e-mail, v němž po tobě byly pod záminkou výhry (iPod, počítač) požadovány soukromé údaje? Poslal/a (bys) je?
.....
17. Představ si, že někdo zveřejnil tvou fotografii na internetu. Upozornil/a tě na to kamarád/ka. Co uděláš?
.....
18. Kdyby se tvůj spolužák/spolužačka stal/a obětí kyberšikany, např. by o něm spolužáci založili webovou stránku s hanlivým obsahem, jak by ses zachoval/a?
.....
19. Znáš nějaké telefonní číslo, na které se můžeš obrátit v případě, že se staneš obětí kyberšikany?
.....

Jednalo se o kvalitativní výzkum, kterého se zúčastnilo 112 respondentů, 59 dívek a 53 chlapců, studentů Gymnázia Třebíč, jejichž průměrný věk byl 14,4 let (ve věku od 11 do 16 let). Dotazník se zabýval zkušenostmi studentů s využíváním internetu, zkušenostmi s různými projevy kyberšikany v roli oběti i útočníka.

Základní poznatek, který z výsledků vyplynul: studenti občas vyplňovali dotazník spíše jako test, hlavní pro ně bylo odpovědět co nejsprávněji, neuváděly objektivní informace, proto mohou být výsledky zkreslené. Problémy nastaly i při samotném zpracování výsledků. Vzhledem k tomu, že toto dotazníkové šetření bylo naším prvním počinem, udělaly jsme si podrobnější rozbor jeho pouze částečného úspěchu. Těchto chyb jsme se v další přípravě snažily vyvarovat.

Pozitivní aspekty dotazníkového šetření:

- získání potřebných podkladů,
- seznámení se se zkušenostmi studentů s užíváním počítače,
- inspirace některými odpověďmi při aktualizaci programu,
- ponaučení při tvorbě dalších dotazníků,
- částečná formulace hypotéz,
- výsledky šetření byly motivací pro naši další činnost.

Negativní aspekty dotazníkového šetření

- nevhodný vzorek respondentů – pouze studenti Gymnázia Třebíč
- složitě formulované otázky
- dvojité otázky
- příliš mnoho otevřených otázek
- časová náročnost na vyplnění
- složitě zpracování výsledků

I když jsme ve své práci našly mnoho chyb a nedostatků, vyčetly jsme ze získaných odpovědí některá zajímavá čísla, jež jsme dál využily (viz obr. č. 1).

Fakta uvedená na snímku platí pouze pro skupinu dětí z Gymnázia Třebíč a nelze je aplikovat na širší populaci.

Fakta

112 respondentů, průměrný věk: **14,5** let

- **42%** dotazovaných může trávit na internetu neomezené množství času
- **2 hodiny a 14 minut** stráví denně na počítači
- **92%** dotazovaných má nějaký profil na internetu
- **82%** respondentů má profil na Facebooku
- **13,4%** studentů se už někdy stalo obětí kyberšikany (2 z 15)

- **14,3%** respondentů už někdy vyzkoušelo některý z projevů kyberšikany (2 ze 14)

Obr. č. 1: Snímek z prezentace, která byla představena 29. září 2010 na metodické stáži pro pracovníky pedagogicko-psychologických poradn sítí v kraji Vysočina a pro krajského školského koordinátora.

Příloha č. 2

Informační letáky

KYBERSIKANA

WWW.KYBERSIKANA.EU

Projevy kybersikany
obtěžování prozváněním či prostřednictvím SMS zpráv
pořizování videí s cílem poškodit zachycenou osobu
vydírání pomocí komunikačních prostředků
vytváření stránek s urážlivým obsahem
krádež identity nebo hesla
... a mnohé další

Zásady bezpečného používání internetu:

- Komunikovat pouze s lidmi, které znáš
- Mít heslo sestávající z kombinace písmen a čísel
- Chránit si své osobní údaje
- neobtěžovat ostatní jeho prostřednictvím

Jak si poradit v případě potíží?

- Nemstít se útočnickovi
- Ukončit konverzaci
- Svěřit se blízkým
- Schovat důkazy

Kontakty:
Linka bezpečí tel. číslo: 116 111
Rodičovská linka tel. číslo: 840 111 234
Policie ČR tel. číslo: 158
PPP Třebíč tel. číslo: 568 848 815

© Monika Vlachová & Tereza Ondráčková

KYBERSIKANA

WWW.KYBERSIKANA.EU

Projevy kybersikany
obtěžování prozváněním či prostřednictvím SMS zpráv
pořizování videí s cílem poškodit zachycenou osobu
vydírání pomocí komunikačních prostředků
vytváření stránek s urážlivým obsahem
krádež identity nebo hesla
... a mnohé další

Zásady bezpečného používání internetu:

- Komunikovat pouze s lidmi, které znáš
- Mít heslo sestávající z kombinace písmen a čísel
- Chránit si své osobní údaje
- Neobtěžovat ostatní jeho prostřednictvím

Jak si poradit v esmězích?

- Nemstít se útočnickovi
- Ukončit konverzaci
- Svěřit se blízkým
- Schovat důkazy

Kontakty:
Linka bezpečí tel. číslo: 116 111
Rodičovská linka tel. číslo: 840 111 234
Policie ČR tel. číslo: 158
PPP Třebíč tel. číslo: 568 848 815

© Monika Vlachová & Tereza Ondráčková

KYBERSIKANA

WWW.KYBERSIKANA.EU

Projevy kybersikany
obtěžování prozváněním či prostřednictvím SMS zpráv
pořizování videí s cílem poškodit zachycenou osobu
vydírání pomocí komunikačních prostředků
vytváření stránek s urážlivým obsahem
krádež identity nebo hesla
... a mnohé další

Zásady bezpečného používání internetu:

- Komunikovat pouze s lidmi, které znáš
- Mít heslo sestávající z kombinace písmen a čísel
- Chránit si své osobní údaje
- Neobtěžovat ostatní jeho prostřednictvím

Jak si poradit v esmězích?

- Nemstít se útočnickovi
- Ukončit konverzaci
- Svěřit se blízkým
- Schovat důkazy

Kontakty:
Linka bezpečí tel. číslo: 116 111
Rodičovská linka tel. číslo: 840 111 234
Policie ČR tel. číslo: 158
PPP Třebíč tel. číslo: 568 848 815

© Monika Vlachová & Tereza Ondráčková

Příloha č. 3

Metodický materiál k preventivnímu programu o kyberšikaně

Metodický materiál k preventivnímu programu o kyberšikaně je uceleným rozsáhlým materiálem s vlastní grafickou úpravou, proto je k elektronické verzi práce přiložen jako samostatný dokument.

Příloha č. 4

Hodnotící dotazníky a jejich vyhodnocení

Dotazník zaměřený na hodnocení programu sloužil zejména jako zpětná vazba pro nás. Na základě průběžných výsledků jsme mohly program upravit tak, aby co nejvíce vyhovoval dětské skupině diváků. Jejich připomínky a rady jsme se snažily naplnit jednak během vlastní prezentace, jednak prostřednictvím webových stránek www.kybersikana.eu, kam jsme jimi postrádané informace doplňovaly. Děti si je při návštěvě stránek mohly přečíst a dál se informovat.

Dětem byly zadávány dva typy hodnotícího dotazníku. První byl součástí evaluačního dotazníku, který vyplňovaly nejmladší děti (3. třída ZŠ) a žáci 5., 6., 7. a 9. ročníku ZŠ Třebíč, Cyrilometodějská 22⁴⁵. Druhá verze připravená jako samostatný hodnotící dotazník byla zadávána ve všech ostatních skupinách.

---

⁴⁵ „Zařízení věnující se péči, výchově a vzdělávání dětí s širokou škálou postižení a dětí, které jsou z nejrůznějších důvodů neúspěšné v jiných typech škol.“ zdroj: <http://www.specskolytrebic.cz/>

EVALUAČNÍ DOTAZNÍK – VERZE PRO MLADŠÍ ÚČASTNÍKY PROGRAMU

Kluk holka věk: .....

1. Bylo ti při prezentaci programu vše jasné? ☺ ☹ ☹
2. Dozvěděl/a ses něco nového? ☺ ☹ ☹
3. Líbil se ti tento program? ☺ ☹ ☹

HODNOCENÍ PREVENTIVNÍHO PROGRAMU O KYBERŠIKANĚ

Pohlaví: muž žena

Věk: .....

1. Byl pro tebe dnešní program srozumitelný? ☺ ☹ ☹
2. Dozvěděl/a ses nějaké užitečné nové informace? ☺ ☹ ☹
3. Zapojil/a ses při nějaké aktivitě? ☺ ☹ ☹
4. Líbil se ti tento program? ☺ ☹ ☹
5. Co konkrétně oceňuješ?

.....

6. Co se ti konkrétně nelíbilo?

.....

7. Co ti v programu chybělo?

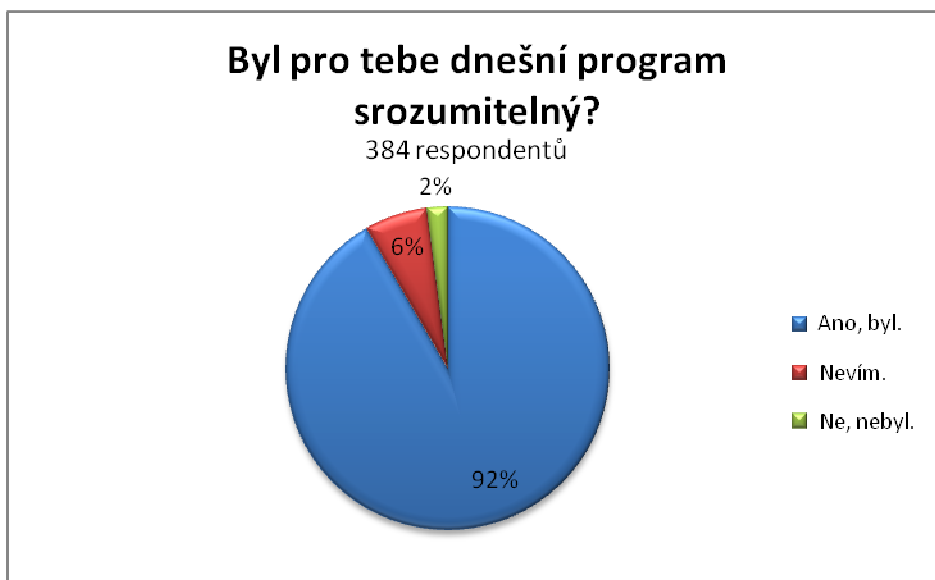
.....

Na jednodušší verzi hodnotícího dotazníku odpovědělo 93 respondentů. Na komplexnější verzi jsme získaly odpověď od 292 osob. Celkem tedy na dotazník odpovědělo 385 dětí (183 dívek, 200 chlapců, 2 respondenti neuvedli své pohlaví) ve věku od 8 do 15 let. Průměrný věk respondentů byl 11,4 let. Otázky jednodušší a komplexnější varianty jsou stejné⁴⁶, tudíž je následující vyhodnocení společné pro obě verze.

⁴⁶ Otázky jednodušší verze jsou shodné s otázkami č. 1, 2 a 4 komplexnější verze.

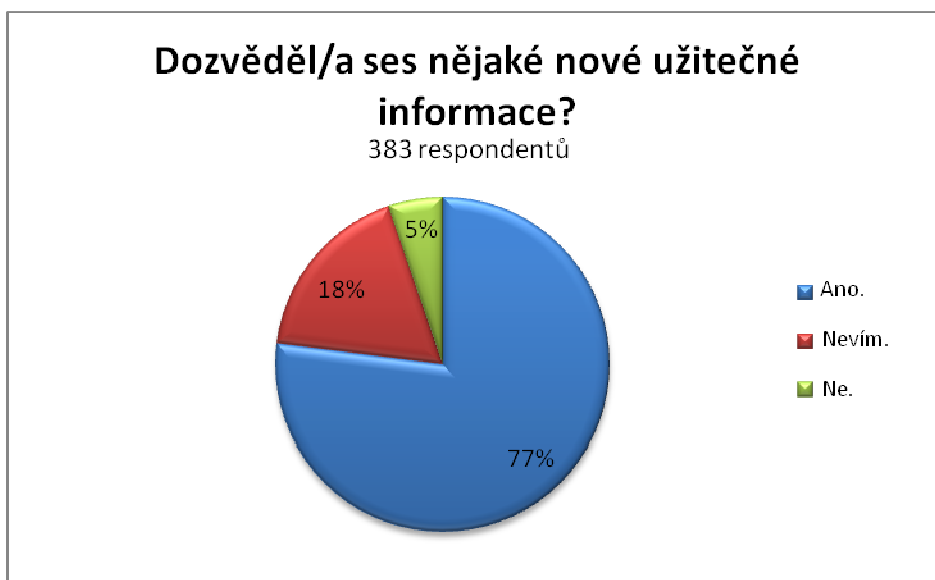
Otázka č. 1

Srozumitelnost programu zkoumala první otázka dotazníku. Pro 92% dotázaných (352 žáků) byl program dobře srozumitelný. 6% dotázaných (24 žáků) si touto skutečností není jisto. Pouze pro 2% dotázaných (8 žáků), byla prezentace programu nesrozumitelná.

Otázka č. 2

Nové a užitečné informace se během programu dozvědělo 77% respondentů (295 žáků). 18% dotázaných (68 žáků) si není jisto, zda byly informace, které jsme jim podaly, pro ně nové či užitečné. 5% tázaných (20 žáků) odmítá toto konstatování.

Otázka č. 3 (komplexnější verze)

33% respondentů (97 žáků) se do některé z aktivit během programu zapojilo. Největší část, 36% tázaných (107 žáků), neví, jestli se nějaké aktivity účastnilo. 31% respondentů (90 žáků) se žádné aktivity během programu neúčastnilo.

Otázka č. 3 (jednodušší verze), č. 4 (komplexnější verze)

86% respondentů (328 dětí) se absolvovaný program líbil. 11% (42 dětí) neví, zda se jim preventivní program líbil či ne. Pouze 3% dotázaných (12 dětí) uvedla, že se jim program o kyberšikaně nelíbil. Své názory vyjádřili respondenti v další části komplexní verze – ve 3 otevřených otázkách.

Otázka č. 5, 6 a 7

Děti v otevřených otázkách, které byly zaměřeny na nějakou konkrétní věc (co oceňují, co se jim nelíbilo a co jim v programu chybělo), uvedly širokou škálu odpovědí, které se týkaly obsahu, formy, našeho projevu, aktivit během programu atd. Vzhledem k tomu, jak byly odpovědi rozmanité, uvádíme pouze určité opakované modely výpovědí.

Výběr z odpovědí na otázku č. 5: *Co konkrétně oceňuješ?* – doslovné citace

„*Ilustrační videa.*“

„*Video Hele špekoun.*“ (jedno z našich ilustračních videí)

„*Jak byl program připravenej.*“

„*Že nám o tom někdo přišel vůbec říct.*“

„*Že se na nás udělali čas.*“

„*Prezentace.*“ (myšleno soubor v programu Microsoft Office PowerPoint 2007)

„*Že jsem se dozvěděl/a,... jaké by mělo být správné heslo; co mám dělat, když mě něco takového potká; co je to kyberšikana; jak se mám bránit; že se mám odhlašovat z Facebooku; jak se mám chránit; co nemám na internetu dělat; je to na na netu pěkně nebezpečný...*“ (různé další varianty)

„*Nové a užitečné informace.*“

„*Srozumitelnost.*“

„*Varování.*“

„*Zajímavost.*“

„*Že sme se naučili.*“

„*Že je to trestné.*“

„*Nám řekli co se děje a jak tomu čelit.*“

„*Jak nám říkaly všechno narovinu.*“

Výběr z odpovědí na otázku č. 6: *Co se ti konkrétně nelíbilo?* – doslovné citace

„*Videa.*“

„*Sprostá slova ve videu.*“

„*Sprosté zprávy.*“ (autentické SMS k případům kyberstalkingu)⁴⁷

„*Šikana/ násilí/ponižování ve videu.*“

„*Jak se mu posmívali, že byl tlustej.*“ (v jednom z ilustračních videí)

„*Zneužití dětí.*“

„*Sebevraždy.*“ (reakce na interpretaci kazuistiky)

„*Jak se oběsili.*“ (kazuistika)

„*Že to bylo krátké.*“

„*Jak jste povídali a pouštěli videa.*“

„*Interaktivka.*“ (v průběhu programu jsme využívaly možnosti psát na interaktivní tabuli)

„*Pomlouvání důchodců.*“ (ukázka jedné skupiny na Facebooku s názvem hanícím důchodce)⁴⁸

„*Kyberšikana.*“

„*Ukázky bezdomovce.*“ (obrázek v prezentaci)

---

⁴⁷ Autentické materiály k těmto případům byly uváděny pouze u starších žáků. Sloužily k ilustraci závažnosti tohoto problému.

⁴⁸ Ukázka byla zařazena proto, aby si děti uvědomily, do kterých skupin na sociálních sítích se nemají přidávat.

Výběr z odpovědí na otázku č. 7: Co ti v programu chybělo? – doslovné citace

„Více videí.“

„Víc otázek/textu.“

„Pěkní kluci/pěkný holky.“

„Že jste se nezeptali zda se to někdy nestalo mě nebo v rodině.“

„Odpočinek.“

„Bylo to málo slyšet.“ (v některých třídách nastaly problémy s vybavením počítače)

„Příběhy více lidí.“

„Pomoc kamarádům, kteří se chtějí zabít.“ (reakce na kazuistiku)

„Soutěž.“

„Hry.“

Závěr

Z výsledků hodnotícího dotazníku vyplynulo, že zvolená forma prezentace preventivního programu byla naprosto vyhovující pro většinu posluchačů. Podání základních informací bylo srozumitelné pro 92% dotázaných. Pouze 2% účastníků nerozuměla jasně danému obsahu, což může být dáno tím, že ještě nemají tolik zkušeností s užíváním informačních a komunikačních technologií.

Více jak tři čtvrtiny dotázaných se dozvědělo nové užitečné informace. Děti se o problematiku internetu a dalších informačních a komunikačních technologií velmi zajímají, tudíž fakt, že pro 77% posluchačů byly informace nové a užitečné, poukazuje na správné zvolení obsahu programu.

Zapojení dětí do aktivit bylo problémovější záležitostí. Aktivitou myslíme zodpovězení otázky, reakci na náš výklad, psaní na interaktivní tabuli atd. Stoprocentní zapojení všech dětí ve třídě je nemožné. Skutečnost, že se zapojila do hodiny alespoň třetina dětí, nás uspokojila. Na základě výsledků prvních dotazníků, jsme se snažily na tuto situaci zareagovat a zapojit do aktivity co největší počet dětí zvýšeným počtem otázek.

V závislosti na všech těchto a i mnoha dalších faktorech uvedlo 86% respondentů, že se jim absolvovaný program líbil. Tento výsledek můžeme také interpretovat tak, že téměř 9 dětí z 10 hodnotí program pozitivně. Nejčastěji oceňovaly ilustrační videa, připravenost programu, snahu ho organizovat, užitečnost informací atd. Naopak nebyly spokojeny s vulgárními výrazy a násilím v některých videích⁴⁹, případy kazuistiky nebo využitím interaktivní tabule. Děti by v programu uvítaly více ilustračních videí a otázek, nějakou hru nebo soutěž a další rozšiřující informace k jednotlivým tématům. Jejich připomínky jsme se snažily akceptovat, bohužel jsme byly omezeny časovým limitem (jedné vyučovací hodiny), který byl určen naší prezentaci.

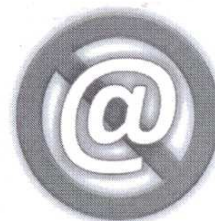
⁴⁹ Děti byly upozorněny na fakt, že jsou videa pouze ilustrační.

Příloha č. 5

Potvrzení o provedení prezentace preventivního programu o kyberšikaně

Tato potvrzení s hodnocením nám napsali pedagogičtí pracovníci, s jejichž pomocí jsme mohly program na základních školách představit.

ZŠ Týnská 8, Třebíč 674 01
Jaromíra Kratochvilová

V Třebíči dne 14.12. 2010

Potvrzení o prezentaci preventivního programu o kyberšikaně

Dne 1. a 8. 12. 2010 byl na naší škole prezentován preventivní program Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové v 7 třídách (3., 5., 9. ročník).

Hodnocení programu

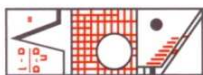
Preventivní program byl připraven na velmi dobré úrovni. Prezentace byla vhodně zpracována s ohledem na věk adresátů. Studentky volily vhodné motivační metody. Celý program byl zvládnutý i po odborné stránce. Dostatečný prostor byl věnován reakcím žáků a diskusi. Vhodně a srozumitelně byly vypracovány dotazníky a zpětná vazba po ukončení prezentace.

Vyučující, kteří se zúčastnili spolu s žáky prezentace, hodnotili program velmi kladně. Zvlášť pozitivní byl vhodný přístup studentek k různým věkovým skupinám adresátů. Po celou dobu prezentace žáci udrželi pozornost a získali zcela nové informace, které dovedli zpětně reprodukovat.

Žáci ocenili motivační videa, srozumitelnost programu, možnost vyjádření vlastního pohledu na problematiku a získání nových poznatků. Celkově přijali zvolenou formu programu velmi pozitivně.

Podpis, razítko školy

Základní škola Třebíč
Týnská 8
674 01 TŘEBÍČ ⑦

www.zstgmtrebic.cz

ZŠ T. G. MASARYKA Třebíč, Komenského nám. 61/6, 674 01 Třebíč

tel. kancelář: +420 568 619811, fax: +420 568 619833, B.spoj. 6616500297/0100 KB Třebíč IČO 60418613, DIČ CZ 60418613, IZO 102655561,

škola s rozšířenou výukou matematiky a přírodovědných předmětů, škola s rozšířenou výukou tělesné výchovy se zaměřením na lední hokej, volejbal, baseball a softball, škola podporující zdraví

Kontaktní osoba: Mgr. David Hort

V Třebíči dne 19.1.2011

Potvrzení o prezentaci preventivního programu o kyberšikaně

Dne 7.12.2010 byl na naší škole prezentován preventivní program Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové v 6 třídách (5. a 6. ročník).

Hodnocení programu

Celý program byl velmi vhodně a zajímavě připraven, byl přiměřený chápání žáků v páté a šesté třídě. Byl veden velmi pestře, informace podávané ústně byly prostrídány s krátkými filmovými ukázkami. Žáky prezentace bavila, na pokládané otázky živě reagovali a určit si odnesli důležité poznatky o nebezpečí různých informačních technologií. Velmi pochvalně se vyjádřili také kolegové a kolegyně, kteří prezentaci absolvovali společně s žáky. Tento program bych rozhodně doporučil v přiměřeném věku absolvovat všem žákům, kteří navštěvují ZŠ, protože rizika, která se skrývají ve virtuální komunikaci se stále zvětšují a mnoho dětí si je nedokáže uvědomit. Tereze Ondráčkové i Monice Vlachové tímto moc děkuji a těším se na další spolupráci.

Mgr. David Hort
metodik prevence

Základní škola T. G. Masaryka Třebíč
Komenského nám. 61/6, 674 01
IČO: 604 18 613 Tel.: 568 619 811

David Hort

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

adresa školy
ZŠ a MŠ Domamil
Domamil 115, 67543
jméno kontaktní osoby
Mgr. Hana Tichá, ředitelka školy
Mgr. Petra Řepová, Ph.D., speciální pedagog
Mgr. Jana Dvořáková, výchovný poradce

V Domamili dne 21.12. 2010

Potvrzení o prezentaci preventivního programu o kyberšikaně

Dne 15.12. 2010 byl na naší škole prezentován preventivní program Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové v 6. – 9. ročníku.

Hodnocení programu:

Děvčata měla program velmi dobře připravený, poutavě informovala o různých možnostech využití internetu a o jeho nebezpečí, především kyberšikaně. Velmi kladně hodnotím začlenění videoukázek, kde mohli žáci sledovat různé příběhy kyberšikanů dětí přibližně stejného věku jako byli sami, čímž se podstatně zvýšila názornost tohoto programu. Žáci se do programu aktivně zapojovali. Na závěr obdrželi letáčky a velké barevné plakáty do každé třídy, kde jsou uvedeny projevy kyberšikanů, zásady bezpečného používání internetu, jak si poradit v nesnázích a kontakty na důležité linky.

Vystoupení dívek hodnotím velmi kladně a myslím si, že v tomto podání mělo na žáky větší vliv nežli v podání svých učitelů, se kterými se setkávají denně.

Základní škola
a Mateřská škola
DOMAMIL

Podpis, razítko školy

Základní škola Třebíč, Cyrilometodějská 22
Alena Šilhanová

V Třebíči dne 21.12.2010

Potvrzení o prezentaci preventivního programu o kyberšikaně

Dne 16.12. 2010 byl na naší škole prezentován preventivní program Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové ve třech třídách : v V.A, VII.A a IX.B (pátý, šestý a sedmý ročník, devátý ročník).

Hodnocení programu

Studentky gymnázia Tereza Ondráčková a Monika Vlachová měly velmi dobře a zajímavě zpracovaný preventivní program pro žáky základní školy o kyberšikaně. Prezentovaly ho prostřednictvím dataprojektoru v naší počítačové učebně a to každé třídě zvlášť. Srozumitelnou formou žákům vysvětlily, jaký rozdíl je mezi fyzickou šikanou a kyberšikanou. Dále vysvětlily žákům, jak se mají chovat při elektronické komunikaci a jak se mají chránit, když chodí na komunitní síť. Zdůraznily, na co si mají žáci především dávat pozor a komu se mohou svěřit, pokud jsou obtěžováni nebo zesměšňováni či ponižováni. Svoje vystoupení přizpůsobily věku žáků. Během prezentace se mohli žáci dotazovat na to, co jim není jasné. Nejlépe spolupracovali žáci páté třídy, kteří byli velmi spontánní a nestyděli se klást otázky. Studentky přizpůsobily kadenci slov a odborné výrazy věku a mentálním schopnostem mladších žáků, pomohly jim s vyplněním dotazníků. Žáci deváté třídy se chovali odtazitěji, ale velký klad tohoto programu vidím v tom, že je s kyberšikanou seznamovaly vrstevnice a nikoliv učitelé, od kterých to často berou jako mentorování.

Základní škola Třebíč
Cyrilometodějská 22
IČ: 47443936

Alena Šilhanová
Alena Šilhanová
zástupkyně ředitele

ZŠ a MŠ Valeč
Valeč 222
Mgr. Vlasta Ptáčková

Ve Valči dne 10.1.2011

Potvrzení o prezentaci preventivního programu o kyberšikaně

Dne 7. ledna 2011 byl na naší škole prezentován preventivní program Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové v 6 třídách (4. – 9. ročník).

Hodnocení programu

Program o kyberšikaně byl pro žáky naší školy velice přínosný. Celá přednáška byla vypsěle připravena, nejvíce oceňujeme její ucelenost a kompletnost. Děvčata dokázala zaujmout i nejmladší posluchače vhodným začleněním příkladů, videí i aktivním zapojením žáků.

Dle našeho názoru, ve velkém množství nabídek, jedna z mála přednášek, která měla promyšlený, chronologický výklad a vystihovala aktuální problémy a nebezpečí, která internet skrývá.

Základní škola a Mateřská škola
Valeč
675 53 Valeč 222
IČ: 70284440 ①

Podpis, razítko školy

Soukromý dětský domov
Budišov-Holeje
Helena Bačáková

V Budišově dne 25.1.2011

Potvrzení o prezentaci preventivního programu o kyberšikaně

Dne 14. ledna 2011 byl v našem dětském domově prezentován preventivní program Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové ve skupině asi 20 dětí ve věku přibližně od 8 do 19 let.

Hodnocení programu

S programem jsme byli velmi spokojeni. Přednášející čerpali informace z řady různých zdrojů. Líbilo se nám, že přednáška nebyla založena pouze na mluveném slově, ale byla proložena řadou ukázek a konkrétních příkladů. Díky tomu se podařilo děti zaujmout a aktivně zapojit do činnosti. Celkově bylo dané téma velmi dobře zpracované. Přejeme hodně úspěchů ve Vaší další činnosti.

Podpis, razítko

SOUKROMÝ DĚTSKÝ DOMOV, s.r.o.
675 03 Budišov - Holeje 82
tel.: 568 875 300 IČ: 255 82 950

Základní škola Třebíč Bartuškova 700
Bartuškova 700/20
Třebíč

Mgr. Josef Ondráček

V Třebíči dne 7.2.2011

Potvrzení o prezentaci preventivního programu o kyberšikaně

Dne 1. února 2011 byl na naší škole prezentován preventivní program Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové v 5-ti třídách (2. – 5. ročník).

Hodnocení programu

Rádi jsme využili nabídku prezentace programu „Kyberšikana“ Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové. Prezentace se setkala s výborným ohlasem jak u vyučujících, tak u dětí, které se programu zúčastnily. Dětem byla názorně a srozumitelně vysvětlena rizika používání internetu. Díky výbornému podání si žáci odnesli spoustu nových poznatků o této problematice. Navíc děti dostaly informační letáky a dotazníky, při jejichž vyplňování si získané informace zopakovaly.

Vyučovací hodina věnovaná této problematice byla velice užitečná a oběma autorkám patří velké poděkování.

Základní škola Třebíč Bartuškova 700
Bartuškova 700/20 ②
674 01 Třebíč
IČ: 604 18 591 tel.: 568 850 227

Podpis, razítko školy

Příloha č. 6

Evaluační dotazníky a jejich vyhodnocení

Cílem evaluačních dotazníků bylo zjistit, co si děti z absolvovaného preventivního programu zapamatovaly a jak budou schopné nově nabyté informace interpretovat. Evaluační dotazník měl dvě verze. První byla zjednodušená a spojená se třemi otázkami, které byly zaměřeny na hodnocení preventivního programu. Tato verze byla určena žákům 3. tříd základních škol a ZŠ Třebíč, Cyrilometodějská 22⁵⁰. Obsáhlejší verze evaluačního dotazníku byla určena pro ostatní účastníky programu. Zabývala se pouze evaluací.

---

⁵⁰ „Zařízení věnující se péči, výchově a vzdělávání dětí s širokou škálou postižení a dětí, které jsou z nejrůznějších důvodů neúspěšné v jiných typech škol.“ zdroj: <http://www.specskolytrebic.cz/>

EVALUAČNÍ DOTAZNÍK – VERZE PRO MLADŠÍ ÚČASTNÍKY PROGRAMU

Kluk holka věk: .....

4. Bylo ti při prezentaci programu vše jasné? ☺ ☹ ☹
5. Dozvěděl/a ses něco nového? ☺ ☹ ☹
6. Líbil se ti tento program? ☺ ☹ ☹

Odpověz, co si myslíš.

7. Při užívání internetu:
- A. se mi nemůže nikdy nic stát, je to bezpečné
  - B. si musím dávat pozor; když budu neopatrný/á (např. o sobě zveřejním moc informací), může... *(označ, co by se ti mohlo přihodit)*
    - a. mě někdo ztrapňovat na Facebooku
    - b. po mně někdo chtít osobní setkání
    - c. mi někdo poslat urážlivou SMS
    - d. mi změnit heslo k e-mailu
    - e. mě vydírat pomocí mobilu nebo internetu
    - f. mě někdo prozvánět
8. V případě, že mě někdo přes internet ohrožuje nebo cítím nebezpečí, tak:
- A. se nemůžu nijak bránit, musím to vydržet
  - B. vyřídím si to s tím člověkem sám/a
  - C. oznámím to
    - a. rodičům
    - b. učitelé
    - c. zavolám na Policii ČR
    - d. kamarádovi/kamarádce
    - e. sourozenci
    - f. zavolám na Linku bezpečí

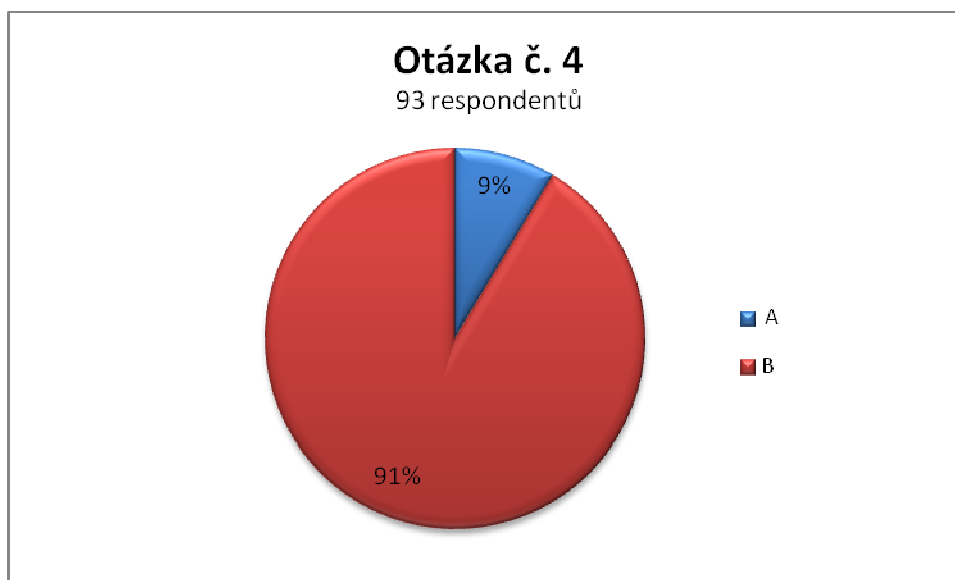
Tato verze evaluačního dotazníku byla zadána ve 3. ročnících ZŠ a, ve kterých byl program prezentován, a v 5., 6., 7. a 9. ročníků ZŠ Třebíč, Cyrilometodějská 22⁵¹. Celkem jsme získaly odpovědi od 93 respondentů ve věku od 8 do 15 let, jejich průměrný věk byl 10,4 let. Na dotazník odpovědělo 46 dívek a 45 chlapců, 2 respondenti neuvedli své pohlaví. Dotazník byl zadáván přímo učitelé přibližně týden po prezentaci preventivního programu.

Vyhodnocení otázek č. 1, 2 a 3 (viz Příloha č. 4)

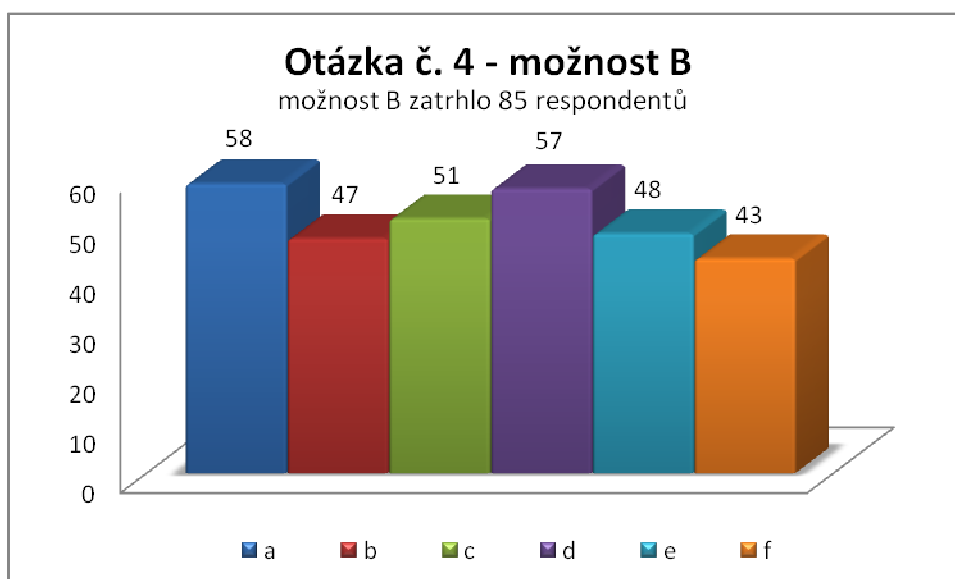
⁵¹ „Zařízení věnující se péči, výchově a vzdělávání dětí s širokou škálou postižení a dětí, které jsou z nejruznějších důvodů neúspěšné v jiných typech škol.“ zdroj: <http://www.specskolytrebic.cz/>

Otázka č. 4

9% dotázaných (8 žáků) se domnívá, že jim na internetu nehrozí žádné nebezpečí, tudíž se jim nic špatného nemůže stát. 91% respondentů (85 žáků) označilo možnost B. Většina respondentů si po absolvování programu uvědomila, že internet není úplně bezpečné prostředí a že by si měli dávat pozor v souvislosti s jeho užíváním.

Pokud tázaní zatrhl možnost B, měli dále na výběr ze 6 možností. Jako největší nebezpečí, které na ně na internetu může číhat, vyhodnotili možnost a. a d. Sociální síť Facebook je mezi mladými uživateli internetu hodně rozšířená. Z výsledků je patrné, že si děti nebezpečnost této stránky dobře uvědomují. Změna hesla k uživatelskému účtu byla též hodně frekventovanou odpovědí. Tyto výsledky vyplynuly i z ankety, kterou jsme pořádaly na ZŠ Třebíč, Týnská 8 (viz Příloha č. 7). Naopak nejmenší obavy mají děti z toho, že by je na základě telefonního čísla, které zveřejnily na internetu, mohl někdo cizí prozvánět. Ostatní možnosti zatrhl téměř shodný počet dotázaných.

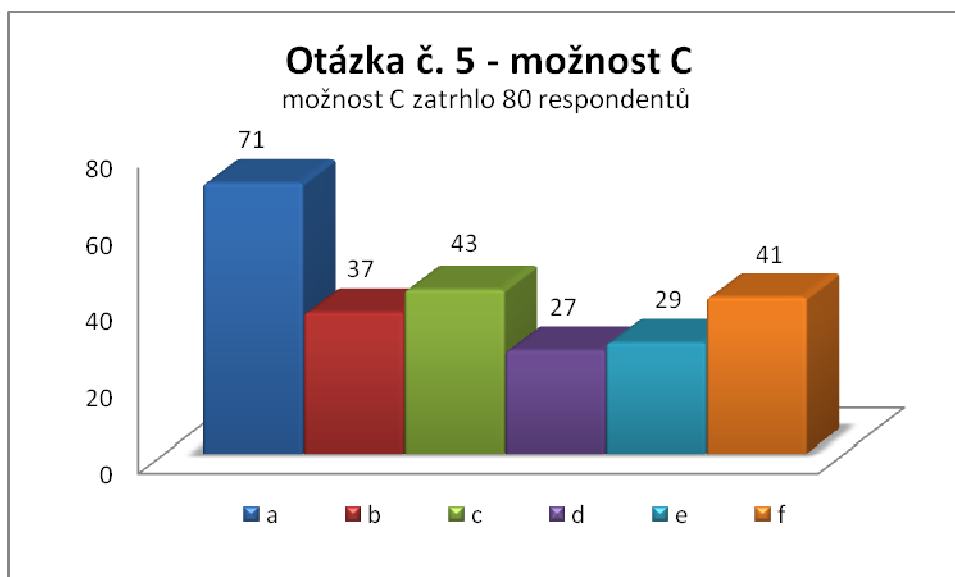

Otázka č. 5

Otázka č. 5 se zabývala reakcí dětí v případě ohrožení. Výsledky jsou překvapivě pozitivní. Pouze 5% dotázaných (5 žáků) se domnívá, že se útokům nemůže nijak bránit a musí je vydržet. 7% respondentů (6 žáků) by si případné problémy vyřídlilo s útočníkem osobně. Naprostá většina, 88% dotázaných (80 žáků), by se se svými problémy někomu svěřilo.

Děti jako nejdůvěryhodnější osobu, které by se s problémem svěřily, vyhodnotily rodiče, 71 odpovědí. Dále by využily možnosti zavolat na Policii ČR (43 odpovědí) nebo Linku bezpečí (41 odpovědí). Nejnižší důvěru děti vkládají do sourozenců⁵² (29 odpovědí) a kamarádů (27 odpovědí).

⁵² Děti uváděly, že sourozence nemají nebo jsou mladší než ony, tudíž by jim s problémy nepomohli.

EVALUAČNÍ DOTAZNÍK – VERZE PRO STRAŠÍ ÚČASTNÍKY PROGRAMU

Kluk holka   věk: .....

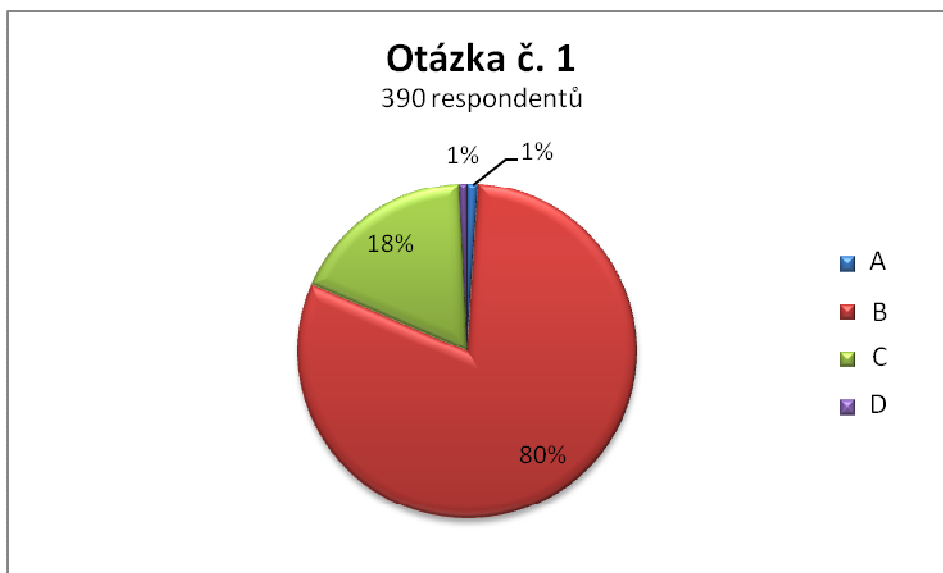
1. Kyberšikana je:
  - A. chorobné pronásledování celebrit
  - B. zvláštní druh šikany, který využívá informační a komunikační technologie k obtěžování oběti
  - C. zvláštní označení pro tradiční fyzickou šikanu
  - D. psychické onemocnění

2. Můžu být za některou z forem kyberšikany trestně stíhán/a? ANO NE

3. Zakroužkuj případy, kdy jsi kyberšikanou nejvíce ohrožen...
  - A. ...když se k mým profilům a účtům nikdo cizí **NEDOSTANE**, protože je mám zabezpečené
  - B. ...když si **NEODHLAŠUJI** účet na Facebooku na školním počítači
  - C. ...když **NEJSOU** mé osobní údaje na internetu volně přístupné
  - D. ...když **NENÍ** mé heslo tajné
  - E. ...když si fotky na mém profilu si může prohlédnout kdokoli
  - F. ...když mám na sociální síti spoustu přátel a většinu z nich vůbec neznám

4. Při užívání informačních a komunikačních technologií bych si měl/a dát pozor na...
  - A. nic, jsou absolutně bezpečné
  - B. nevyžádané e-maily
  - C. SMS z internetu
  - D. zprávy od neznámých lidí
  - E. pozvání k osobní schůzce od cizích lidí
  - F. nenávistné skupiny nebo blogy

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 392 respondentů, 202 dívek a 187 chlapců, 3 respondenti neuvedli své pohlaví. Průměrný věk účastníků šetření byl 12,1 let (od 9 do 15 let). Tento dotazník byl zadáván ve skupinách, kde proběhl preventivní program – základní školy a Soukromý dětský domov Budišov-Holeje. Dotazník byl zadáván přímo učiteli přibližně měsíc po proběhnutí programu.

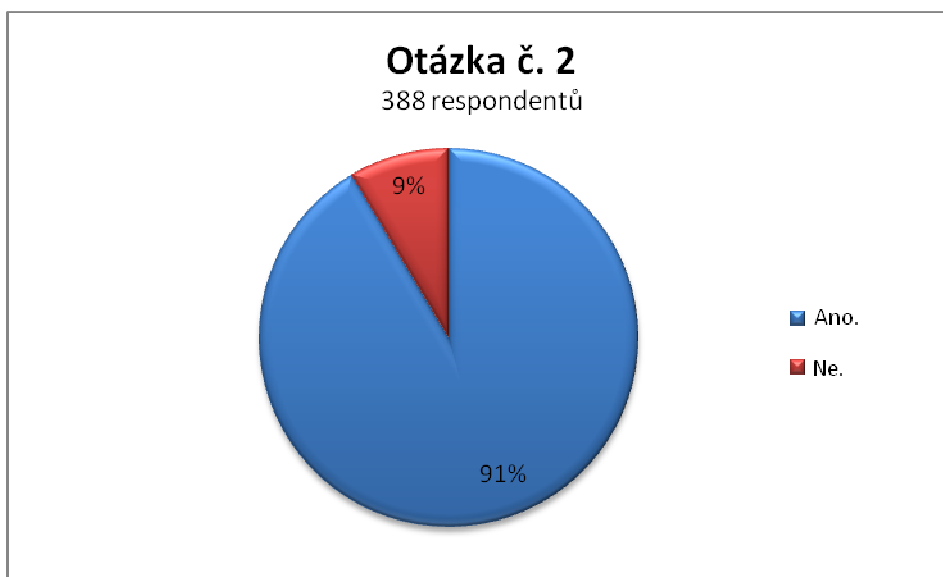
Otázka č. 1

První otázka se zabývala správnou definicí kyberšikany. Většině respondentů nedělalo problém po absolvovaném programu vybrat správnou odpověď ze 4 možností. Možnost B. zahrlo 80% dotázaných (314 žáků). Možnost C., která byla správné odpovědi nejvíce podobná, zahrlo 18% tázaných (69 žáků). Nabídka možností A. a D. se dětem nezdála příliš správná. Tyto možnosti označila pouhá 2% respondentů (7 žáků).

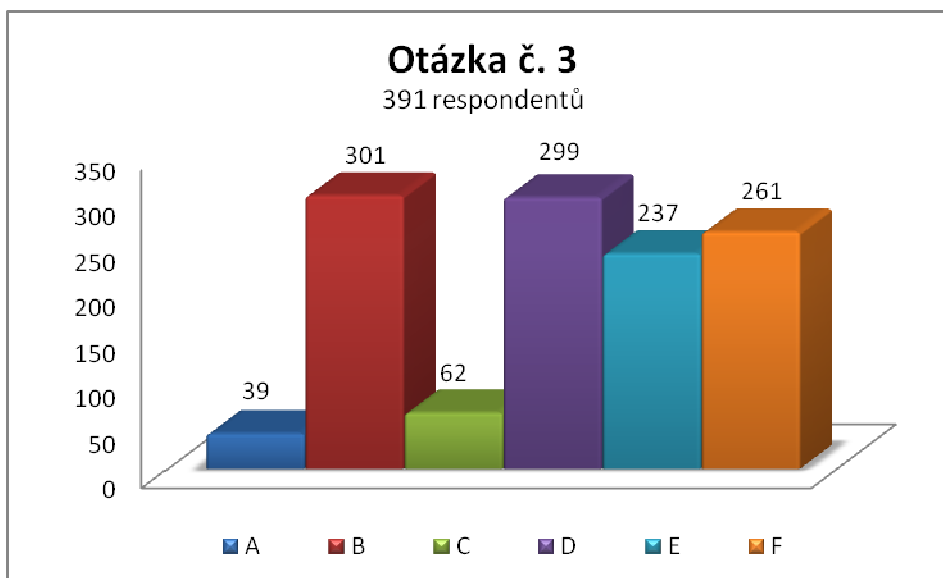
Otázka č. 2

91% respondentů (355 dětí) si uvědomuje, že může být za některou z forem kyberšikany trestně stíhán/a. Tento výsledek velice pozitivně ovlivňuje také skutečnost, že většina základních škol má postižitelnost kyberšikany uvedenou ve školním řádu a děti jsou na to upozorňovány. 9% dotázaných (33 dětí) si postižitelnost svých činů nepřipouští. Tento výsledek může být způsoben faktem, že děti základní školy nedosáhly 15 let věku, tudíž ještě nejsou trestně odpovědné.

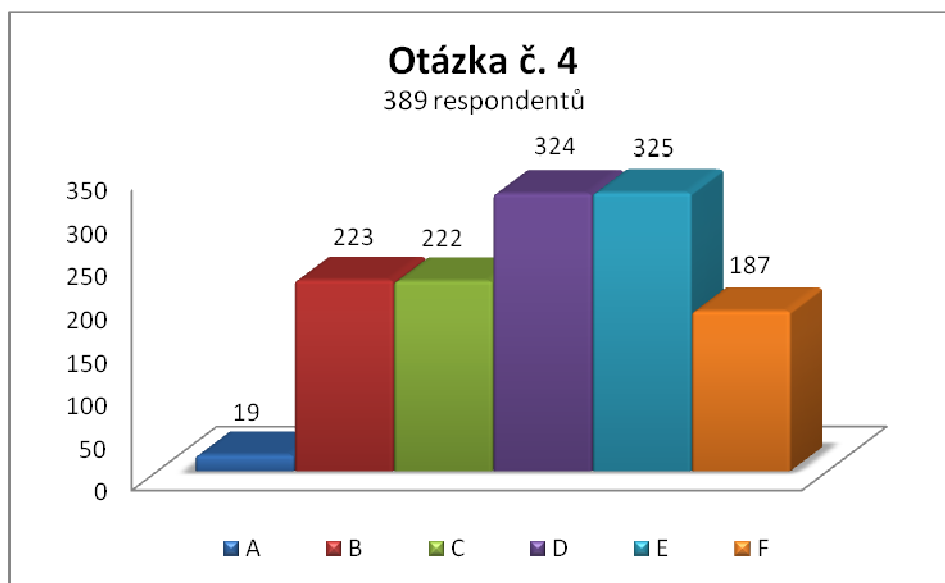
Otázka č. 3

Třetí otázka byla zaměřena na pozitivní chování dětí na internetu. Správné odpovědi: B., D., E. a F. Jako největší ohrožení považují děti neodhlášení uživatelského účtu na sociální síti Facebook na školním počítači – 77% respondentů (301 odpovědí). Druhá největší hrozba je pro mladé uživatele internetu prozrazení jejich hesla. Za nejmenší hrozbu považují děti odhalení svých fotografií ve svých profilech – 61% dotázaných (237 odpovědí). Velké množství přátel považuje za nebezpečné 67% dotázaných (261 odpovědí). Vysoký počet zatřesených odpovědí zaznamenala odpověď C. – 16% respondentů (62 odpovědí), což může být způsobeno špatným porozuměním otázky.

Otázka č. 4

Poslední otázka se zabývala jednotlivými projevy kyberšikany, které považují děti za ohrožující. Pouze 5% respondentů (19 odpovědí) zahrlo možnost A. Jedenáct z nich ale zaškrtnlo kromě možnosti A. i jinou možnost, která ale nebyla započítána. Největší riziko spatřují děti v možnosti E. – pozvání k osobní schůzce od cizích lidí – 84% respondentů (325 odpovědí). Pomyslné druhé místo obsadila možnost D. – zprávy od neznámých lidí, 83% respondentů (324 odpovědí). Možnosti B. a C. získaly téměř shodný počet hlasů – 57% (223 a 222 odpovědí). Nenávistné blogy a skupiny na internetu nepovažují děti za takovou hrozbu jako ostatní projevy. Možnost F. byla zahrnuta 48% respondentů (187 odpovědí).

Závěr

Z výsledků evaluačních dotazníků vyplynulo, že většina dětí, které absolvovaly preventivní program o kyberšikaně, dokázaly nové informace interpretovat i za delší dobu. Účastníci si uvědomili i rizika, která na ně mohou při užívání informačních a komunikačních technologií číhat. Průzkum dokázal, že šíření informací o problematice elektronické bezpečnosti není zbytečné. Porozumění dané problematice prokázali účastníci i svými dotazy, které během programu pokládali.

Správnou definici kyberšikany dokázalo odhalit 80% dětí. To, že své činy mohou být potrestány, si uvědomilo 91% dotázaných. Pozitivní návyky užívání internetu odkryla otázka č. 4, kde správnou variantu odpovědí vybrala více jak polovina všech dotázaných, konkrétně 61%. Bezpečnost internetu obhajují pouhá 2% respondentů⁵³. Jako největší hrozbu vnímají děti pozvání k osobní schůzce a zprávy od neznámých lidí.

---

⁵³ Jedenáct respondentů z 19 zahrlo v otázce č. 4 kromě možnosti A. i jinou možnost, která jim ale nebyla započítána. Pouze 8 respondentů zahrlo pouze možnost A. – 2%.

Příloha č. 7

Zkušenostní dotazníky a jejich vyhodnocení

Cílem zkušenostních dotazníků bylo zjistit, jaké zkušenosti již děti s kyberšikanou mají, zda vědí, co to kyberšikana je a jak si s ní poradit. Tento dotazník byl vyplněn předtím, než se dozvěděly informace z prezentace preventivního programu, abychom si udělaly obrázek o tom, jaké povědomí o kyberšikaně vůbec mají. Zkušenostní dotazníky jsme zadávaly ve 3.–9. ročníku ZŠ Třebíč, Týnské 8, čímž jsme získaly komplexní pohled na uživatelské návyky žáků, kteří vyrůstají v přibližně stejných podmínkách. Výsledky nejsou ale aplikovatelné na širokou populaci. Vypovídají pouze o testované základní škole.

ZKUŠENOSTNÍ DOTAZNÍK

1. Mí rodiče...

A) určují, kolik času strávím u počítače.	ano	ne
B) ví, jaké stránky na internetu navštěvuji.	ano	ne

2. Na internetu denně trávím

- A. méně než 1 hodinu
- B. 1 – 2 hodiny
- C. 2 – 3 hodiny
- D. 3 – 5 hodin
- E. víc než 5 hodin

3. Nejčastěji navštěvuji (zakroužkuj max. 3 možnosti)

- A. sociální síť (Facebook, MySpace, Twitter, ...)
- B. e-mail (Seznam.cz, Centrum.cz, ...)
- C. vyhledávače (Google, Seznam, Centrum, ...)
- D. stránky s možností sdílení a sledování videí/fotek (YouTube, galerie na Facebooku, ...)
- E. herní servery (Superhry.cz, Travian, ...)
- F. informační kanály (Novinky.cz, Idnes.cz, Aktuálně.cz, Super.cz ...)
- G. stránky na určité téma – koníček (např. blogy, hudba, literatura)

4. Už (jsem)...

- A. ...dostal/a urážlivou SMS, e-mail nebo zprávu na chatu, ICQ či Skypu.
Ano   nejsem si jist   ne
- B. ...byl/a zveřejněn/a na upravené fotografii nebo videu, které mne ztrapňovaly
Ano   nejsem si jist   ne
- C. ...byla vytvořena skupina na Facebooku nebo jiné stránce, která byla zaměřena proti mně.
Ano   nejsem si jist   ne
- D. ...mi bylo někým změněno heslo k mému účtu.
Ano   nejsem si jist   ne
- E. ...byl/a obtěžován/a neustálým prozváněním.
Ano   nejsem si jist   ne
- F. ...byl/a vydírán/a pomocí internetu nebo mobilu.
Ano   nejsem si jist   ne

5. Už jsem někdy... (zakroužkuj pravdivě)

- A. poslal/a urážlivou SMS, e-mail nebo zprávu na chatu, ICQ či Skypu.
- B. zveřejnil/a upravenou fotografii nebo video, které ztrapňovaly zachycenou osobu.
- C. vytvořil/a skupinu na Facebooku nebo jiné stránce, která byla proti někomu zaměřena.
- D. změnil/a heslo k cizímu účtu.
- E. úmyslně obtěžovala někoho neustálým prozváněním.
- F. někoho vydíral/a pomocí internetu nebo mobilu

Zkušební dotazník byl vyplňován jak ve třídách, kde se uskutečnil preventivní program, tak i ve třídách, kde prezentován nebyl, neboť jeho zhlédnutí nebylo k vyplnění nutné. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 275 respondentů, jejichž průměrný věk byl 11,8 let (ve věku od 9 do 15 let). Přibližně čtvrtina dotázaných označila, že bydlí na vesnici, 71% respondentů ve městě a 5% neoznačilo žádnou odpověď. Nyní už k rozboru jednotlivých otázek.

Otázka č. 1

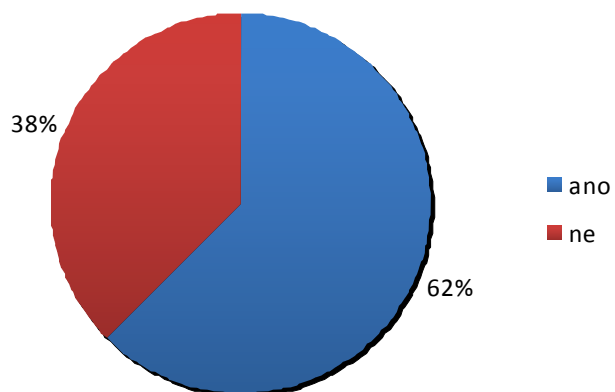
1. Mí rodiče...

A) určují, kolik času strávím u počítače.	ano	ne
B) ví, jaké stránky na internetu navštěvuji.	ano	ne

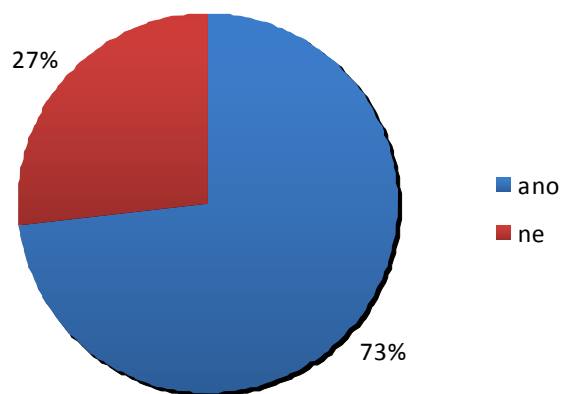
V otázce 1. A) jsme se dozvěděly, že až 61% respondentů (168 žáků) omezují rodiče čas strávený na internetu. 37% dětí (101 žáků) si může na internetu trávit, kolik času chce. Tuto možnost uváděly zejména starší děti ve věku 13–15 let. V otázce 1. B) jsme získaly překvapivé odpovědi. Až 67% rodičů ví, jaké stránky jejich dítě navštěvuje (odpověď zadrželo 185 žáků). Jedna čtvrtina rodičů (68 žáků) o tom však podle dětí přehled nemá. U této otázky také mnoho dětí neodpovědělo. Byly to děti mladšího věku. Ke svým odpovědím napsaly i komentář. Často se opakovalo, že děti na internet zatím téměř nechodí.

Tento trend se projevil i u dalších otázek (zejména u č. 2 a 3) ale pouze v některých třídách. Z výsledků je patrné, že to bylo zvláště v mladších kolektivech, kde ještě není internet příliš využíván jako náplň volného času. V těchto třídách bylo mnoho dětí, které s internetem měly zatím minimum zkušeností.

Otázka č. 1 A)
269 respondentů

Otázka č. 1 B)
253 respondentů

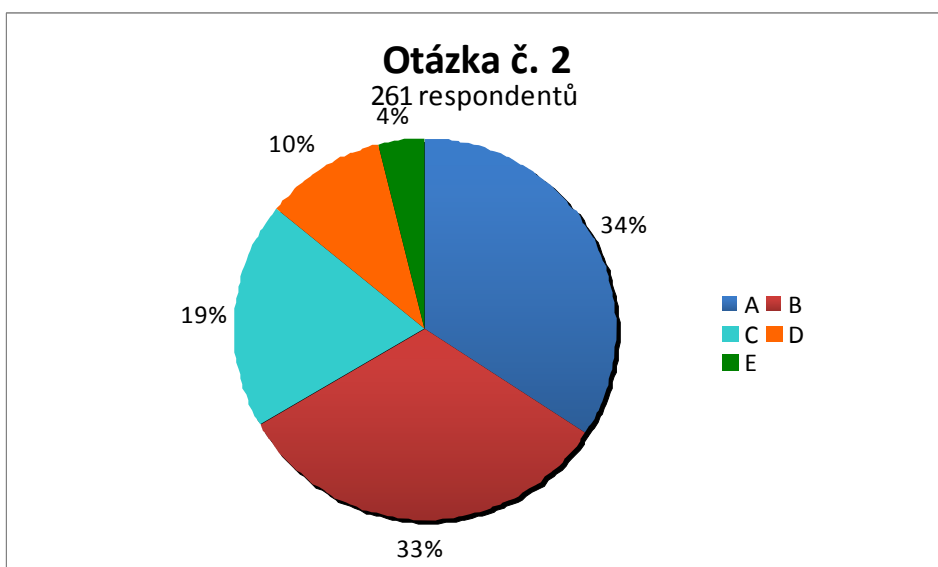

Otázka č. 2

2. Na internetu denně trávím

- A. méně než 1 hodinu
- B. 1 – 2 hodiny
- C. 2 – 3 hodiny
- D. 3 – 5 hodin
- E. víc než 5 hodin

Většina dětí, tj. 63% (174 žáků), tráví na internetu podle svých slov do dvou hodin denně (možnost A. 32%, možnost B. 31%). 18% dětí (50 žáků) se zdrží u počítače denně 2 až 3 hodiny. Zajímavé je, že extrémní časy v možnostech D. a E. získaly dohromady 14% (37 žáků). Tyto odpovědi zatrhávaly častěji starší děti ve věku 12–15 let. Pokud se podíváme na výsledky otázky č. 3, dostaneme k tomuto jevu jednoduché vysvětlení. Děti tohoto věku využívají zejména dvě hlavní internetové služby – herní servery a sociální sítě.

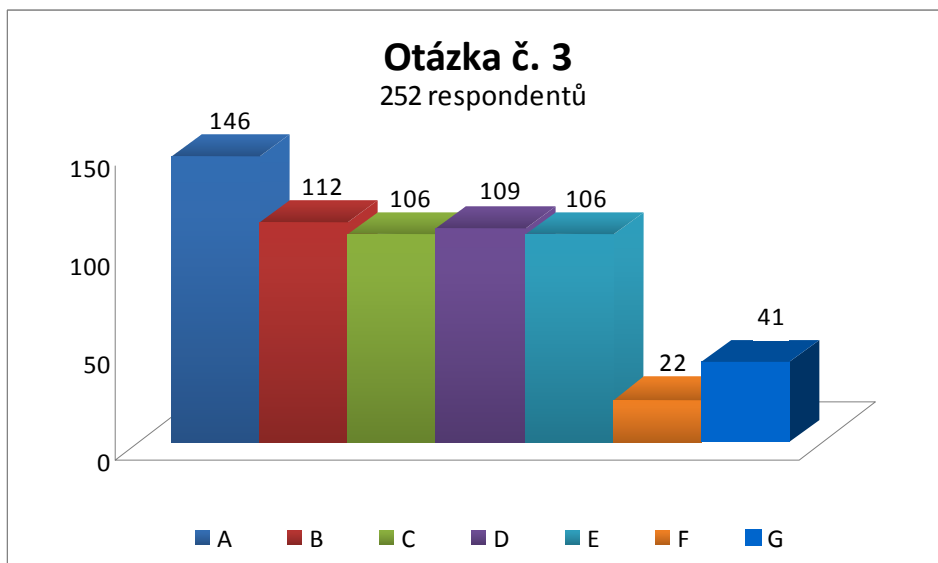

Otázka č. 3

3. Nejčastěji navštěvují (zakroužkuj max. 3 možnosti)

- A. sociální sítě (Facebook, MySpace, Twitter, ...)
- B. e-mail (Seznam.cz, Centrum.cz, ...)
- C. vyhledávače (Google, Seznam, Centrum, ...)
- D. stránky s možností sdílení a sledování videí/fotek (YouTube, galerie na Facebooku, ...)
- E. herní servery (Superhry.cz, Travian, ...)
- F. informační kanály (Novinky.cz, Idnes.cz, Aktuálně.cz, Super.cz ...)
- G. stránky na určité téma – koníček (např. blogy, hudba, literatura)

Až 53% dětí, konkrétně 146 respondentů, které se účastnily našeho dotazníkového šetření, uvedlo, že navštěvují nejčastěji sociální sítě. E-mailovou schránku (112 odpovědí), vyhledávače (106 odpovědí), stránky s možností sdílení videí nebo fotek (109 odpovědí) a herní servery (106 odpovědí) dostaly téměř shodně po 40%. Stránky zaměřené na určité téma získaly v žebříčku oblíbenosti 15% (41 odpovědí). Nejméně děti zajímají informační kanály – 8% (22 odpovědí). Zajímavá je věková skladba návštěvníků sociálních sítí a herních serverů. S věkem se oblíbenost herních serverů snižuje, naopak počet uživatelů sociálních sítí stoupá. Jinak je věkové rozvrstvení docela pravidelné.

Otázka č. 4

4. Už (jsem)...

A. ...dostal/a urážlivou SMS, e-mail nebo zprávu na chatu, ICQ či Skypu.

Ano   nejsem si jist   ne

B. ...byl/a zveřejněn/a na upravené fotografii nebo videu, které mne ztrapňovaly

Ano   nejsem si jist   ne

C. ...byla vytvořena skupina na Facebooku nebo jiné stránce, která byla zaměřena proti mně.

Ano   nejsem si jist   ne

D. ...mi bylo někým změněno heslo k mému účtu.

Ano   nejsem si jist   ne

E. ...byl/a obtěžován/a neustálým prozváněním.

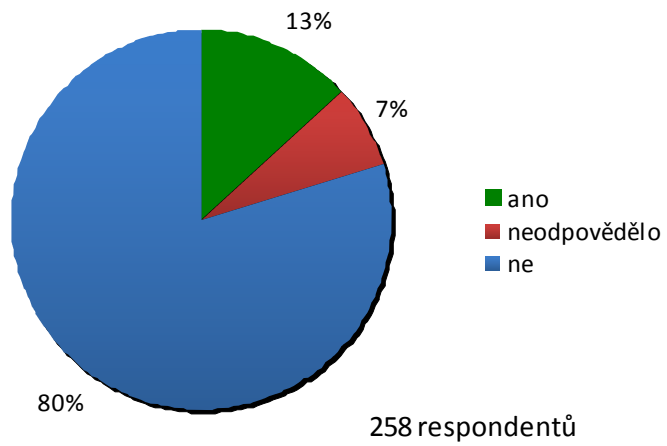
Ano   nejsem si jist   ne

F. ...byl/a vydírán/a pomocí internetu nebo mobilu.

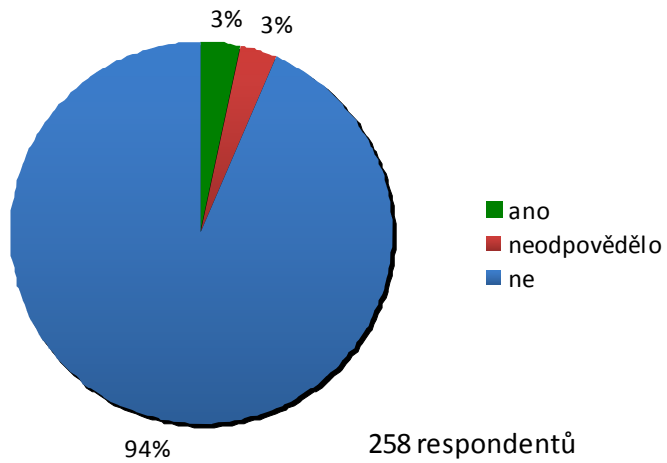
Ano   nejsem si jist   ne

Nejčastější problém, který děti při užívání informačních a komunikačních technologií potkal, bylo obtěžování neustálým prozváněním – 16% respondentů (44 žáků). 13% dětí (36 žáků) dostalo už někdy urážlivou zprávu, ať už to byla SMS, e-mail, zpráva na chatu, ICQ nebo Skypu. 9% dětí (24 žáků) se setkalo s tím, že jim někdo změnil heslo k jejich účtu. Ostatní projevy kyberšikany nebyly tak časté, upravená videa a fotografie 3% (9 žáků), nenávistné skupiny nebo blogy a vydírání přes internet nebo mobilní telefon shodně po 2% (6 žáků).

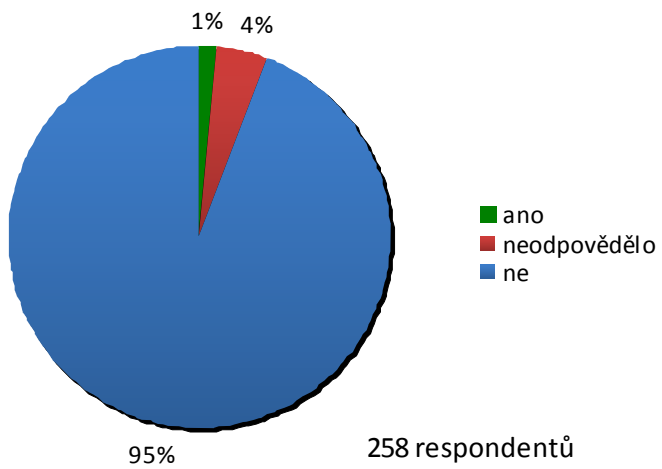
Otázka č. 4 A)

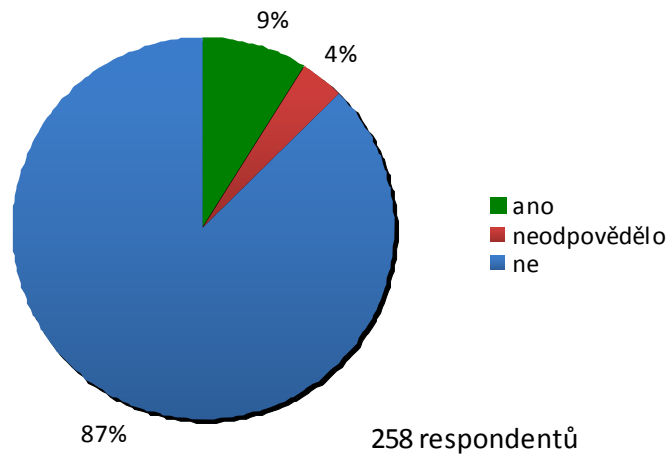
Otázka č. 4 B)

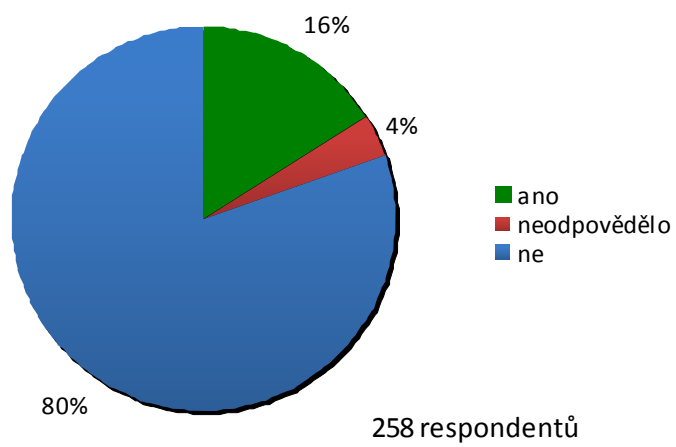
Otázka č. 4 C)

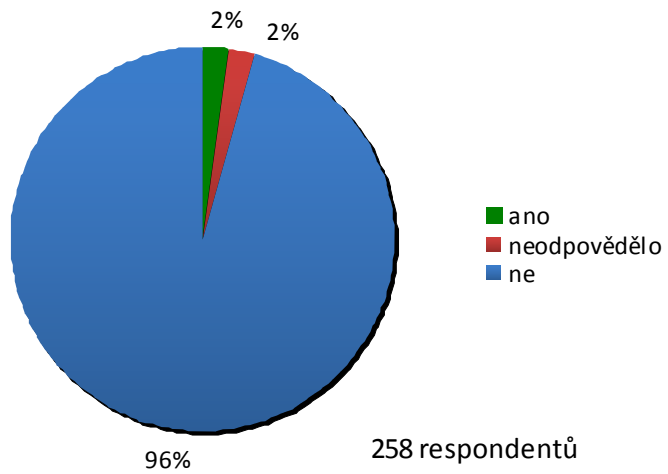
Otázka č. 4 D)

Otázka č. 4 E)

Otázka č. 4 F)

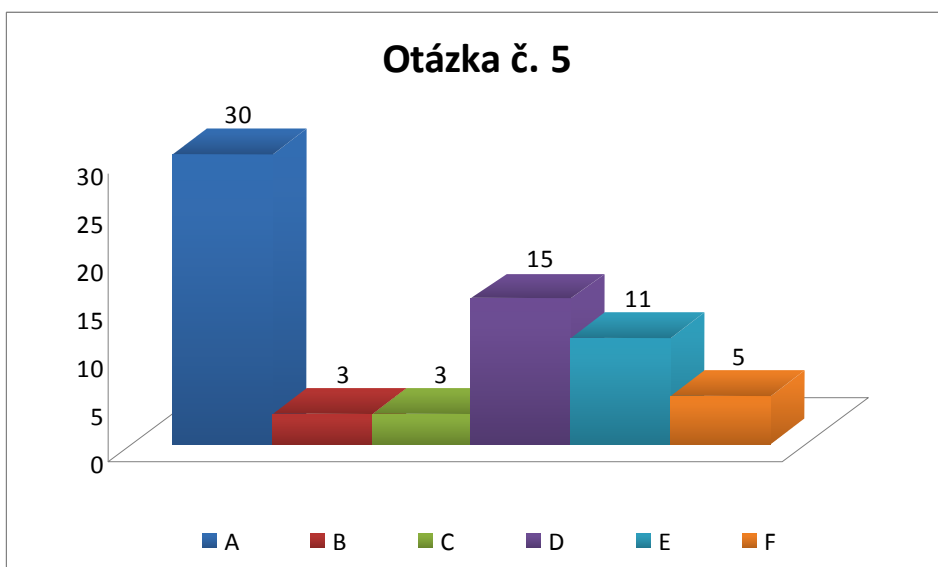

Otázka č. 5

5. Už jsem někdy... (zakroužkuj pravdivě)

- A. poslal/a urážlivou SMS, e-mail nebo zprávu na chatu, ICQ či Skypu.
- B. zveřejnil/a upravenou fotografii nebo video, které ztrapňovaly zachycenou osobu.
- C. vytvořil/a skupinu na Facebooku nebo jiné stránce, která byla proti někomu zaměřena.
- D. změnil/a heslo k cizímu účtu.
- E. úmyslně obtěžovala někoho neustálým prozváněním.
- F. někoho vydíral/a pomocí internetu nebo mobilu

11% dětí (30 odpovědí) označilo možnost A., to znamená, že někdy poslaly urážlivou SMS, e-mail, zprávu na chatu, ICQ nebo Skypu. 6% dětí (15 odpovědí) změnilo někomu heslo k účtu. O dvě procenta míň zaznamenala možnost E. – úmyslné obtěžování neustálým prozváněním (11 odpovědí). Vydírání pomocí internetu nebo mobilního telefonu získalo 2% (5 odpovědí). Možnost B. a C. získaly po 1% (3 odpovědi).

Závěr

Výsledky dotazníkového šetření pořádaného na ZŠ Třebíč, Týnské 8 se ve srovnání s celoplošnými průzkumy poněkud liší. Tento fakt je možná způsoben tím, že se děti bály, aby za své odpovědi nebyly nějak potrestány. Dotazníky zadávali sami učitelé, byly anonymní, tudíž byly možné obavy z odhalení neopodstatněné. Výsledky jsou zkresleny i tím, že každé dítě má jiné limity. To, co někdo považuje za obtěžování, chápe druhý jako nevinnou legraci.

V tomto ohledu se naše zkušenosti potkaly s výsledky českého sociologického průzkumu, o kterém byla publikována v časopise *Zeitschrift für Psychologie* v článku Anny Ševčíkové a Davida Šmahela⁵⁴. Tento průzkum byl realizován na základě dotazování face-to-face⁵⁵, tazatelé si odpovědi značili do připravených formulářů. Respondenti si nedovolili zcela odhalit své tendence k agresivnímu jednání prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.

1,8% respondentů ve věku 12–15 let uvedlo, že se stalo obětí kyberšikany několikrát za týden. Stejně procento respondentů odpovědělo, že se stalo obětí obtěžování prostřednictvím informačních a komunikačních technologií několikrát za měsíc. 3,1% respondentů se podle svých slov stalo terčem obtěžování několikrát za rok. 10,3% 12–15letých respondentů uvedlo, že už internet k některému z projevů kyberšikany zneužilo. Tyto výsledky jsou relativně srovnatelné s vyhodnocením našeho dotazníkového šetření.

Z dalšího průzkumu⁵⁶, který se zabýval návazností mezi tradiční šikanou a kyberšikanou ve školním prostředí, bychom zdůraznily některá fakta. Až 72% respondentů uvedlo, že se stalo terčem minimálně jednoho kyberútoku. 85% z nich zažilo tradiční šikanu ve školním prostředí. Nejčastějším projevem, který dotázané obtěžoval, byly urážky a nadávky zejména prostřednictvím Instant Messengerů. Dvě třetiny obětí kyberšikany znaly svého trýznitele, polovina z nich právě ze školního prostředí. 90% obětí žádnému dospělému o svých problémech neřeklo.

Z našeho šetření jednoznačně vyplynulo, že rozdíly mezi užívacími návyky informačních a komunikačních technologií dětí žijících ve městě a na vesnici (navštěvujících ZŠ Třebíč, Týnskou 8) jsou již téměř smazané. Jejich zkušenosti jsou poměrně bohaté. Děti znají své možnosti a v problematice se dobře orientují. Uvědomují si možná rizika. Většina dotázaných se s kyberšikanou zatím příliš nesešla, z toho lze soudit, že jejich jednání není příliš rizikové.

---

⁵⁴ ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL, David. Online Harassment and Cyberbullying in the Czech Republic. *Zeitschrift für Psychologie / Journal of Psychology*, 2009; ročník 217(4), s. 227–229.

⁵⁵ Tváří v tvář.

⁵⁶ JUVONEN, Jaana, GROSS, Elisheva F. Extending the School Grounds?—Bullying Experiences in Cyberspace. *Journal of School Health*, 2008; ročník 78, č. 9. s. 496–505.

Příloha č. 8

Mediální propagace prostřednictvím tisku (Mladá fronta DNES) a Hitrádia Vysočina

Na obr. č. 1 vidíme „Print Screen“ článku, který byl o naší činnosti publikován. Autorkou byla paní Michaela Šimová. Článek vyšel 26. ledna 2011 v sešitě B – Vysočina, v rubrice Zprávy z měst.

Nahrávky rozhovorů z Hitrádia Vysočina jsou k elektronické verzi práce přiloženy jako samostatný soubor, k tištěné verzi na CD.

Studentky jezdí po Třebíčsku a povídají dětem o nebezpečích internetu

26. ledna 2011 7:59

velikost textu:

Sexuální násilníci už nečhají jen před školami či v parcích, ale stále častěji své oběti hledají i na internetu. A právě o nástrahách sítě přednášejí dětem na základních školách na Třebíčsku studentky Tereza Ondráčková a Monika Vlachová. "Žáci nás berou a napjatě poslouchají," shodují se dívky.

- [diskutovat](#)
- [tisk](#)
- [tip redakci](#)
- [přeposlat e-mailem](#)

Studentky Tereza Ondráčková (vlevo) a Monika Vlachová jezdí po Třebíčsku a přednášejí žákům o nebezpečích internetu. foto: Petr Lemberk.

Obr. č. 1: „Print Screen“⁵⁷ článku zveřejněného na webové stránce idnes.cz⁵⁸

⁵⁷ Z angl. doslova „Vytiskni si obrazovku“.

⁵⁸ Text k přečtení na webové adrese: http://jihlava.idnes.cz/studentky-jezdi-po-trebitsku-a-povidaji-detem-o-nebezpecich-internetu-lz0-/jihlava-zpravy.asp?c=A110125_184954_jihlava-zpravy_bor [staženo 30. 1. 2011]

Pondělí: Havlíčkův Brod, Chotěboř,
Přibyslav, Světlá nad SázavouÚterý: Žďár nad Sázavou, Nové
Město na MoravěStředa: Třebíč, Náměstí nad
Oslavou, Moravské BudějoviceČtvrtek: Pelhřimov, Humpolec,
Pacov, PočátkyPátek: Jihlava, Polná,
Třebíč, TelčSTŘEDA 26. LEDNA 2011
WWW/IDNES.CZ **DNES**

„Ysvětlujeme dětem, jak moc jim může ublížit internet“

Studentky Tereza Ondráčková a Monika Vlachová jezdí po Třebíčsku a vysvětlují dětem nebezpečí internetu. „Žáci nás berou a napjatě poslouchají“, shodují se.

Třebíč Je jim sedmáct a osmnáct let. Obě studují druhý a třetí ročník trebičského gymnázia. A statečně představují předtídy plně děti, aby jim povídaly o nástrahách internetu.

Tereza Ondráčková a Monika Vlachová totiž připravily preventivní program o kyberšikaně a problemech, které mohou děti na internetu nebo při používání dalších informatických a komunikačních technologií potkat.

Děti jsou schopné napsat o sobě všechno

Internet je síce výborný pomocník, ale zároveň právě pro děti skrývá hrozbu.

Objevují se případy sexuálního napadání po veřejné síti. Bezúspěšně děti v klidu napíší na sociální síť o sobě skoro všechno... Pak může nastat velký problém. Tereza s Monikou si toto uvědomily, „Myslíme si, že vzhledem k naší-

Pozor na web! Tereza Ondráčková (vlevo) a Monika Vlachová říkájí: „Známe prostředí internetu, sociálních sítí. Víme o hrozbách.“

mu věku nás děti ze základních škol berou lépe, než když jim o rizicích povídají učitelé nebo rodiče. Jsme jim bližší. Navíc i my tím zájeme. Známe prostředí internetu, sociálních sítí. Víme o hrozbách. A také rozumíme jazyka internetu. Mnoho dospělých se s tímto setkává jen velmi okraj-

ově, shrnuje Tereza. Zatím se dívky nesetkaly s tím, že by při přednáškách začaly vrtusovaly. „Náopak. Sedí jak zatezani. Počtu nás poslouchají“, zmiňuje se Tereza.

„Program je postaven na prezentaci, kterou dětem promítáme. Děti se zapojují aktivně. Mají otázky. Je patrné, že je tato prob-

lema hodně zajímavá“, vyplňuje Monika. Během prezentace pouští dívky různá ilustrační videa, která na točky ve spolupráci se svými spolužáky.

„Rozdáváme dětem také informace, na kterých jsou struktura otázky. Je patrné, že je tato prob-

lema hodně zajímavá“, vyplňuje Monika. Během prezentace pouští dívky různá ilustrační videa, která na točky ve spolupráci se svými spolužáky.

„Rozdáváme dětem také informace, na kterých jsou struktura otázky. Je patrné, že je tato prob-

lema hodně zajímavá“, vyplňuje Monika. Během prezentace pouští dívky různá ilustrační videa, která na točky ve spolupráci se svými spolužáky.

„Rozdáváme dětem také informace, na kterých jsou struktura otázky. Je patrné, že je tato prob-

lema hodně zajímavá“, vyplňuje Monika. Během prezentace pouští dívky různá ilustrační videa, která na točky ve spolupráci se svými spolužáky.

„Rozdáváme dětem také informace, na kterých jsou struktura otázky. Je patrné, že je tato prob-

lema hodně zajímavá“, vyplňuje Monika. Během prezentace pouští dívky různá ilustrační videa, která na točky ve spolupráci se svými spolužáky.

„Rozdáváme dětem také informace, na kterých jsou struktura otázky. Je patrné, že je tato prob-

lema hodně zajímavá“, vyplňuje Monika. Během prezentace pouští dívky různá ilustrační videa, která na točky ve spolupráci se svými spolužáky.

„Rozdáváme dětem také informace, na kterých jsou struktura otázky. Je patrné, že je tato prob-

Obr. č. 2: Oskenovaný článek z výtisku Mladé fronty DNES

Příloha č. 9

Videa

K programu bylo natočeno 6 ilustračních videí, ve kterých jsou ilustrovány jednotlivé projevy kyberšikany, rozhovor s pracovníkem Policie ČR nadpraporčíkem René Novotným a krátký sestřih z prezentace programu, která proběhla na Gymnáziu Třebíč 8. února 2011.

K elektronické verzi práce jsou přiložena jako samostatné soubory, k tištěné na CD.

Video č. 1 – Nepodceňujte prevenci kyberšikany! – Informační spot, ve kterém byly využity informace z dotazníkového šetření, které proběhlo v květnu a červnu 2010 (viz Příloha č. 1)

Video č. 2 – Urážení, nadávky a vydírání prostřednictvím informačních a komunikačních technologií

Video č. 3 – Pořízení videozáznamu a jeho zveřejnění na internetu

Video č. 4 – Krádež identity

Video č. 5 – Vydírání pomocí mobilního telefonu

Video č. 6 – Oznámení problému rodiči

Video č. 7 – Rozhovor s nadpraporčíkem René Novotným

Video č. 8 – Reportáž z prezentace preventivního programu na Gymnáziu Třebíč

Příloha č. 10

Vlastní prezentace preventivního programu

Prezentace k preventivnímu programu byla vytvořena v programu Microsoft Office PowerPoint. Vzhledem k její složitější grafické úpravě je k elektronické verzi práce přiložena jako samostatný dokument.

Příloha č. 11

Fotodokumentace

Seznam:

1. Natáčení ilustračních videí (Obr. č. 1–3)
2. Prezentace preventivního programu v jednotlivých skupinách (Obr. č. 4–14)

1. Natáčení ilustrační videí

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Obr. č. 3

2. Prezentace preventivního programu v jednotlivých skupinách

Obr. č. 4: ZŠ Třebíč, Týnská 8 – 3. třída (1. prosince 2010)

Obr. č. 5: ZŠ Třebíč, Týnská 8 – 3. třída (1. prosince 2010)

Obr. č. 6: ZŠ Třebíč, Týnská 8 – 9. třída (8. prosince 2010)

Obr. č. 7: ZŠ T. G. Masaryka, Třebíč – 6. třída (7. prosince 2010)

Obr. č. 8: ZŠ T. G. Masaryka, Třebíč – 6. třída (7. prosince 2010)

Obr. č. 9: ZŠ Valeč – 5., 6. a 9. třída (7. ledna 2011)

Obr. č. 10: ZŠ Valeč – 4., 7. a 8. třída (7. ledna 2011)

Obr. č. 11: Soukromý dětský domov Budišov-Holeje (14. ledna 2011)

Obr. č. 12: ZŠ Bartušková Třebíč – 4. třída (1. února 2011)

Obr. č. 13: ZŠ Bartušková Třebíč – 3. třída (1. února 2011)

Obr. č. 14: Gymnázium Třebíč – 6. třída (8. února 2011)